

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, Z. Ú., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**PROBLEMATIKA NEPŘÍMÝCH DŮKAZŮ
V TRESTNÍM ŘÍZENÍ**

Autor práce: Kristýna Žlábková

Studijní program: Bezpečnostně právní činnost

Forma studia: Kombinovaná

Vedoucí práce: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.

Katedra: Právních oborů a bezpečnostních studií

2024

VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH STUDIÍ, z. ú.
Žižkova tř. 6, 370 01 České Budějovice

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení studenta: Kristýna Žlábková

Studijní program: Bezpečnostně právní činnost

Forma studia: Kombinovaná

Místo studia: České Budějovice

Název bakalářské práce: Problematika nepřímých důkazů v trestním řízení

Název bakalářské práce v anglickém jazyce: Problematics of Indirect Evidence in Criminal Proceedings

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

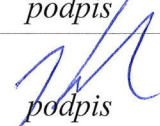
Vedoucí bakalářské práce (jméno a příjmení, včetně titulů): doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph. D

Datum zadání bakalářské práce (měsíc, rok): duben 2023

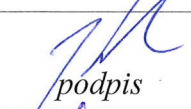

Cíl bakalářské práce:

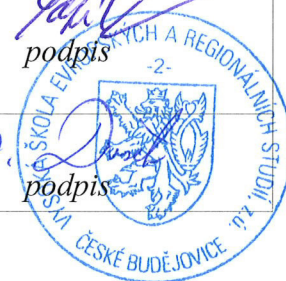
Hlavním cílem bakalářské práce je navrhnout v rámci vlastní invence úpravu nepřímých důkazů de lege ferenda.

Vedlejší cíle bakalářské práce jsou: a) komplexní analýza současného ukotvení institutu nepřímých důkazů v aktuálně platné legislativě, b) upozornění a poukázání na nedostatky, jež mají za následek zpochybňování způsobu rozhodování soudů a c) komparace právních úprav vybraných evropských zemí.

Student: Kristýna Žlábková	26. 4. 2023 datum	 podpis
Vedoucí práce: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.	26. 4. 2023 datum	 podpis

Schvaluji zadání bakalářské práce:

Vedoucí katedry: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.	27. 5. 2023 datum	 podpis
Prorektor pro studium a vnitřní záležitosti: doc. PhDr. Miroslav Sapík, Ph.D.	23. 5. 2023 datum	 podpis
Rektor: doc. Ing. Jíří Dušek, Ph.D.	23. 5. 2023 datum	 podpis

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v seznamu použitých zdrojů.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce v elektronické podobě ve veřejně přístupné části infodisku VŠERS, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky vedoucího a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce systémem na odhalování plagiátů.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce doc. JUDr. Romanu Svatoši, Ph.D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

ŽLÁBKOVÁ, K. *Problematika nepřímých důkazů v trestním řízení: bakalářská práce*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2024. 70 s.
Vedoucí bakalářské práce: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.

Klíčová slova: dokazování, kriminalistika, nepřímé důkazy, spravedlivý proces, trestní řízení

Bakalářská práce analyzuje institut nepřímých důkazů v českém trestním právu. Zabývá se jeho postavením v procesu dokazování v souladu s platnou právní úpravou, obecnou právní naukou i judikaturou. Nepřímé důkazy jsou zkoumány i z pohledu kriminalistiky, charakterizovány jsou druhy kriminalistických stop, které obvykle vedou k získání nepřímých důkazů ve věci. Zvláštní pozornost je věnována odorologii, metodě pachové identifikace. Součástí práce je komparace právních úprav třech vybraných evropských zemí včetně srovnání rozhodovací praxe tammích soudů z pohledu nepřímých důkazů. Práce je doplněna o příslušnou kazuistiku demonstrující řešenou problematiku. Získané teoretické poznatky a výsledky zkoumání jsou reflektovány v úvahách de lege ferenda.

ABSTRACT

ŽLÁBKOVÁ, K. *Problematics of Indirect Evidence in Criminal Proceedings: Bachelor Thesis*. České Budějovice: The College of European and Regional Studies, 2024. 70 pgs. Supervisor: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.

Key words: criminology, criminal procedure, criminal proceedings, fair trial, indirect evidence, proving

The bachelor's thesis analyses the institute of indirect evidence in the Czech criminal law. It deals with its position in the process of proving in accordance with the valid legislation, general legal doctrine and jurisprudence. Indirect evidence is also examined from the point of view of criminology, the types of criminological traces that usually lead to obtaining indirect evidence in the case are also characterized. Special attention is paid to odorology, the method of odour identification. One part of the work is a comparison of the legal regulations of three selected European countries, including a comparison of the decision-making practice of their courts from the perspective of indirect evidence. The work is supplemented by a relevant case study demonstrating the solved issues. The obtained theoretical knowledge and research results are reflected in the considerations de lege ferenda.

Obsah

Úvod.....	9
1 Cíl a metodika bakalářské práce	10
2 Proces dokazování, smysl a účel v trestním řízení.....	11
2.1 Trestní řízení.....	11
2.1.1 Význam nálezů Ústavního soudu v českém trestním řízení.....	12
2.1.2 Význam judikatury Evropského soudu pro lidská práva v českém trestním řízení	13
2.2 Dokazování v trestním řízení	13
2.2.1 Základní pojmy důkazního práva.....	14
2.2.2 Ústavní limity dokazování	17
2.2.3 Základní zásady dokazování	21
2.2.4 Vady důkazů.....	25
2.2.5 Dělení důkazů.....	26
3 Ukotvení institutu nepřímého důkazu v české právní úpravě a judikatuře	28
3.1 Právní řád	28
3.2 Právní nauka	28
3.3 Judikatura	30
4 Komparace právních úprav vybraných evropských zemí	33
4.1 Slovenská republika	33
4.2 Spolková republika Německo	34
4.3 Lotyšská republika	36
4.4 Shrnutí	38
5 Kategorizace a charakteristika nepřímých důkazů z pohledu kriminalistiky.....	40
5.1 Pojem kriminalistika, vztah kriminalistiky a trestního práva, význam v trestním řízení	40
5.2 Kriminalistické stopy	41
5.2.1 Daktyloskopické stopy.....	42

5.2.2	Biologické stopy	43
5.2.3	Trasologické stopy	44
6	Odorologie, metoda pachové identifikace.....	45
6.1	Základní charakteristika, dělení a průběh.....	45
6.2	Kriminalistická olfaktorika v teorii a praxi dokazování.....	47
6.3	Metoda pachové identifikace v rozhodovací praxi komparovaných evropských států	49
7	Kazuistika – demonstrace dané problematiky na konkrétním případě	52
7.1	Historický exkurz	52
7.2	Případ Lukáše Nečesaného.....	54
8	Zhodnocení úpravy de lege lata a návrh úpravy de lege ferenda.....	58
	Závěr	61
	Seznam použitých zdrojů	63
	Seznam zkratk	70

Úvod

Proces dokazování je stěžejní součástí trestního řízení a zásadním institutem trestního práva procesního jako takového. Na jeho kvalitě závisí samotný výsledek trestního řízení, a zároveň určuje míru spravedlivosti a správnosti procesu s možnými zásahy do základních lidských práv dotčených osob.

Specifické postavení v důkazním právu mají právě nepřímé důkazy, jež jsou často skloňovány v souvislosti s justičními omyly. Nepřímé důkazy mohou totiž ve veřejnosti neznalé trestního práva vyvolávat (již z podstaty svého názvu) dojem, že nejsou dostačujícími k prokázání viny. Tomuto přesvědčení mnohdy napomáhají i média svými zavádějícími titulky v rámci mediálně známých kauz v České republice. Obecné povědomí laické veřejnosti o nepřímých důkazech vychází tedy primárně z běžně dostupných informačních prostředků, jež však povětšinou neobsahují hlubší právní vhled pro porozumění tématu v širším kontextu. Autorka se o této skutečnosti přesvědčila nejen sama u sebe, ale i ve svém blízkém okolí. I z toho důvodu se rozhodla věnovat problematice nepřímých důkazů v trestním řízení ve své bakalářské práci.

Autorka v úvodních kapitolách představí proces dokazování jako takový, jeho smysl a účel v trestním řízení. Objasní jednotlivé fáze dokazování včetně definice nejčastěji užívaných pojmů a názvosloví. Věnuje pozornost také zásadám a limitům dokazování i celého trestního řízení, bez jejichž dodržování by nebylo vůbec možné člověka řádně a spravedlivě soudit. V další části práce budou představeny důkazní vady a obecné dělení důkazů. Stěžejní kapitoly ukotví nepřímé důkazy v české právní úpravě, právní nauce a judikatuře. Následně dojde ke zkoumání postavení nepřímých důkazů v právních úpravách a judikaturách vybraných evropských zemí včetně srovnání důkazních principů jednotlivých států. Nepřímé důkazy budou kategorizovány a popsány i z pohledu kriminalistiky, přičemž samostatnou kapitolu autorka věnuje metodě pachové identifikace. Pro účely demonstrace dané problematiky bude práce doplněna o příslušnou kazuistiku.

1 Cíl a metodika bakalářské práce

V úvodu projektování a tvorby bakalářské práce bylo stanoveno několik *vedlejších* cílů, jejichž splnění vede k naplnění cíle *hlavního*.

Autorka provede souhrnnou literární rešerši daného tématu s ohledem na platnou legislativu a recentní judikaturu, se záměrem získat ucelený přehled informací a znalostí z dostupných relevantních zdrojů. Pro potřeby bližšího poznání zkoumaného jevu¹, kterým jsou nepřímé důkazy, bude užito klasifikační analýzy², což by mělo vést k dosažení prvního z vedlejších cílů bakalářské práce – *komplexní analýzy současného ukotvení institutu nepřímých důkazů v aktuálně platné legislativě*. Dalším vedlejším cílem je *komparace řešeného problému v právních úpravách a rozhodovacích praxích vybraných evropských zemí*. Autorka využije v této fázi metodu srovnání a zaměří se na vyhledání shod a odlišností³ u porovnávaných zemí včetně České republiky. Posledním vedlejším cílem je využití nabytých poznatků z provedené rešerše k *upozornění a poukázání na nedostatky, jež mají za následek zpochybňování způsobu rozhodování soudů*.

Na základě výstupů z analýzy předmětu zkoumání aplikuje autorka metodu syntézy, pokusí se skloubit získané poznatky do nové výpovědi o zkoumaném problému⁴ tak, aby naplnila hlavní cíl bakalářské práce, kterým je *navržení úpravy nepřímých důkazů de lege ferenda v rámci vlastní invence*.

¹ OCHRANA, F. Metodologie, metody a metodika vědeckého výzkumu. Praha: Karolinum, 2019. s 49.

² Tamtéž, s. 46.

³ Tamtéž, s. 58.

⁴ Tamtéž, s. 49-50.

2 Proces dokazování, smysl a účel v trestním řízení

2.1 Trestní řízení

Trestní řízení v podobě, ve které je nám známo dnes, platí v dějinách trestního procesního práva až od rozpadu tzv. rodového zřízení, které nahradilo zřízení státní. Výkon spravedlnosti byl do té doby obstaráván poškozeným rodem nebo samotným poškozeným, a to mnohdy velmi surovým způsobem. Jednalo se o tzv. zásadu svémoci. Vývoj lidské společnosti ve vztahu k výkonu spravedlnosti tak směřoval od svémoci k soudci.⁵ Dnes tedy leží spravedlnost v rukou soudce, který by měl být nezávislý a nestranný, aby docházelo k výkonu soudní moci v souladu se zákony a prameny vyšší právní síly, pro zachování principů moderního právního státu.

Trestní řízení nebo také trestní proces je souhrnem procesních postupů vedoucích k náležitému objasnění trestných činů a jejich pachatelů. Jde o určitý postup upravený zákonem, jímž se řídí specializované orgány způsobilé k naplnění účelu trestního řízení – orgány činné v trestním řízení (dále jen „OČTŘ“), tedy soud, státní zástupce, policejní orgán.⁶ Jejich hlavním úkolem v rámci ochrany veřejného zájmu je zjistit, zda byl spáchán trestný čin, prokázat, že byl spáchán konkrétní fyzickou nebo právnickou osobou, v takovém případě rozhodnout o potrestání a výkonu rozhodnutí, a tím zabezpečit princip panství práva.⁷ Neméně důležité je naopak zajistit, aby nebyla odsouzena nevinná osoba ve věci, kterou nespáchala. Závěry o vině či nevině patří do nejpodstatnější fáze rozhodovací činnosti, zejména soudů, v trestním řízení. V souvislosti s tímto vymezením jsou na OČTŘ kladeny požadavky objektivit a nepředpojatosti, tedy neměli by se poddat jednostrannému přístupu za účelem odsouzení co největšího počtu pachatelů.⁸

Základní trestněprocesní vztah je mezi OČTŘ a osobou, proti níž se řízení vede. Tento vztah vzniká na základě zahájení trestního stíhání. Součástí tohoto vztahu je právo a povinnost OČTŘ vykonávat proti obviněnému (podezřelému, obžalovanému) trestní řízení a k němu náležející opatření stanovená trestním řádem. Obviněnému (podezřelému, obžalovanému) vzniká povinnost podrobit se těmto opatřením, ale také oprávnění být

⁵ SCHELLE, K., et al. Vývoj trestního řízení. Ostrava: KEY Publishing, 2012. s. 5-7.

⁶ FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GRIVNA, T., et al. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. s. 25-31.

⁷ JELÍNEK, J., et al. *Trestní právo procesní*. 7. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 9. 2023. Praha: Leges, 2023. s. 26.

⁸ FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GRIVNA, T., et al. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. s. 25-31.

stíhán jen ze zákonných důvodů a zákonným způsobem, včetně práva uplatňovat zákonné prostředky pro svou obhajobu.⁹

OČTŘ musejí mít po dobu procesu na paměti, že trestní řízení se vede proti osobám, o nichž se zpočátku pouze předpokládá, že jsou pachateli onoho konkrétního trestného činu, ve skutečnosti však mohou být nevinné. Trestní řízení tedy musí být co nejšetrnější, aby nezpůsobilo bezdůvodně podezíraným osobám neodčinitelné křivdy. To by mělo zaručit důvěru občanů v řádné fungování státu a orgánů činných v trestním řízení, kteří se zavazují ke snaze držet se zásady řádného zákonného procesu. Tato zásada vyžaduje neustálé porovnávání společenských hodnot a hledání vhodných kompromisů, což má napomoci tomu, aby se občané nestali oběťmi omylů a přehmatů státních orgánů.¹⁰ Zárukou zajištění zákonnosti je i možnost nápravy chyb (zejména opravnými prostředky) v případě, že k takovému omylu dojde.¹¹

2.1.1 Význam nálezů Ústavního soudu v českém trestním řízení

O nejdůležitějších věcech, jež jsou Ústavnímu soudu svěřeny, rozhoduje podle zákona Ústavní soud v plném složení, tzn. v plénu. Jde například o návrhy na zrušení zákonů či jiných právních předpisů, kompetenční spory, ústavní žalobu Senátu proti prezidentu republiky, návrhy na přijetí stanoviska pléna k překonání právního názoru, který Ústavní soud zaujal ve svém dřívějším nálezu, a jiné věci, které si plénum k rozhodování vyhradilo.¹²

Ve věcech samých rozhoduje Ústavní soud tzv. nálezy. V odůvodnění nálezů se často vyskytují vyjádření k významným právním otázkám. Dle čl. 89 odst. 2 Ústavy jsou tato rozhodnutí Ústavního soudu závazná pro všechny orgány a osoby, takže jsou považována za jeden z pramenů procesního práva a zachází se s nimi jako s precedenty. Jinak o většině ústavních stížností a návrhů rozhodují s konečnou platností ústavní

⁹ CHMELÍK, J., a kol. *Trestní řízení*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. s. 20.

¹⁰ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J., et al. *Trestní právo procesní*. 4. přepracované vydání. Praha: C.H.Beck, 2013. s. 9.

¹¹ JELÍNEK, J., et al. *Trestní právo procesní*. 7. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 9. 2023. Praha: Leges, 2023. s. 27.

¹² ÚSTAVNÍ SOUD. O nás: Postavení a pravomoci. usoud.cz [online]. © 2015 [cit. 2024-01-30]. Dostupné z WWW: <<https://www.usoud.cz/postaveni-a-pravomoci>>.

senáty.¹³ Nálezy senátů, jakožto forma konkrétní kontroly ústavnosti, však nejsou obecně závazné a dají se přirovnat k individuálním aktům aplikace práva obecných soudů.¹⁴

2.1.2 Význam judikatury Evropského soudu pro lidská práva v českém trestním řízení

Rozsudky Evropského soudu pro lidská práva mají deklaratorní povahu a jsou závazné pouze ve vztahu ke státu, jenž je stranou ve sporu. Představují překážku „rei iudicatae,“ věci rozhodnuté. Postrádají konstitutivní povahu, poněvadž rozsudek není nařizující a Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod neumožňuje rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva přímý účinek v právu vnitrostátním. Evropský soud pro lidská práva ale může závazně konstatovat přiznání spravedlivého zadostiučinění poškozené straně. To je dáno faktem, že otázky týkající se trestního procesu jsou v judikatuře Evropského soudu lidských práv řešeny nejčastěji. Je tedy nevyhnutelné, aby soud, jako pracuje s judikaturou domácí, pracoval nejen s textem Úmluvy, ale i s judikaturou Evropského soudu pro lidská práva.¹⁵

2.2 Dokazování v trestním řízení

Proces dokazování je považován za naprosto zásadní a nezbytnou součást trestního řízení. Jde o nepostradatelnou fázi, která je předpokladem pro konečné rozhodnutí ve věci, přičemž bez ní nelze ke konečnému verdiktu dospět. V procesu dokazování je povinností OČTŘ prokázat, že se skutek opravdu stal, zda jde o trestný čin a kdo je jeho pachatelem. Trestněprávní předpisy vyžadují zjištění skutkového stavu věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti. I to má ovšem své hranice – všechny zjišťované okolnosti a důkazy musejí být opatřovány v souladu se zákonem. Jen náležité objasnění věci a důkazy, jež byly získány zákonným způsobem, mohou vést k učinění spravedlivého rozhodnutí a potrestání pachatele, který se trestného činu dopustil.¹⁶ Dále je třeba dokázat a objasnit okolnosti, které vedly ke spáchání trestné činnosti či umožnily její spáchání, a také pachatelovy osobní poměry.¹⁷ V rámci trestního řízení soud

¹³ ÚSTAVNÍ SOUD. O nás: Postavení a pravomoci. usoud.cz [online]. © 2015 [cit. 2024-02-17]. Dostupné z WWW: <<https://www.usoud.cz/postaveni-a-pravomoci>>.

¹⁴ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J., a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přepracované vydání. Praha: C.H.Beck, 2013. s. 54.

¹⁵ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J., a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přepracované vydání. Praha: C.H.Beck, 2013. s. 55-56.

¹⁶ CHMELÍK, J., BRUNA, E. *Dokazování v trestním řízení. Trestněprávní a kriminalistické aspekty*. Praha: VŠFS, 2018. s. 6-7.

¹⁷ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J., a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přepracované vydání. Praha: C.H.Beck, 2013. s. 345.

rozhoduje o události, která proběhla v minulosti, nelze se s ní seznámit přímým pozorováním, proto je potřeba ji právě za pomoci důkazů zpětně zrekonstruovat. Vyšetření, rozbor a následné hodnocení získaných poznatků a skutečností o spáchaném skutku jsou zásadním podkladem ke konečnému rozhodnutí soudu.¹⁸ Rozhodující dokazování probíhá v hlavním líčení, kde je smyslem získání přesvědčení soudu o existenci jasných a konkrétních skutečností, na jejichž základě soud rozhodne o vině či nevině obžalovaného.¹⁹

2.2.1 Základní pojmy důkazního práva

V důkazním právu nalezneme celou řadu specifických výrazů, pojmů a slovních spojení, jimiž se důkazní právo zabývá.²⁰ Platný zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní řád“ nebo „TŘ“) na rozdíl od současné nauky níže uvedené pojmy důsledně nerozlišuje, z důvodu jejich úzké souvislosti.²¹

Důkazní právo zahrnuje procesní pravidla, předpisy a normy, kterými jsou upravena stádia dokazování – vyhledávání, provádění a hodnocení důkazů v trestním řízení. Jedná se o zákonem upravený postup nejen OČTŘ, ale i jiných subjektů, jako obviněného, poškozeného, obhájce, znalce atp.²²

Vyhledávání důkazů je činnost, směřující k zajištění a opatření všech relevantních okolností a skutečností, které poslouží pro účely jejich provedení a hodnocení v trestním řízení.²³

Provádění důkazů je procesní činnost OČTŘ a jejím účelem je přípustným a zákonným způsobem zajistit předmět důkazu.²⁴ Právní rámeček provádění jednotlivých důkazů je v trestním řádu zakotven. Konkrétní taktika a metodika jejich provádění je však

¹⁸ CHMELÍK, J., BRUNA, E. *Dokazování v trestním řízení. Trestněprávní a kriminalistické aspekty*. Praha: VŠFS, 2018. s. 6-7.

¹⁹ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J., a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přepracované vydání. Praha: C.H.Beck, 2013. s. 345-347.

²⁰ FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GRIVNA, T., a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. s. 345.

²¹ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J., a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přepracované vydání. Praha: C.H.Beck, 2013. s. 348.

²² FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GRIVNA, T., a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. s. 345.

²³ CHMELÍK, J., BRUNA, E. *Dokazování v trestním řízení. Trestněprávní a kriminalistické aspekty*. Praha: VŠFS, 2018. s. 17.

²⁴ CHMELÍK, J., a kol. *Trestní řízení*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. s. 229.

řešena kriminalistikou. Trestní řád v určitých případech dokonce přikazuje, jaký důkaz má být proveden.²⁵

Hodnocení důkazů je závěrečný myšlenkový a rozumový postup, kterým se hodnotí *závažnost* (upotřebitelnost z pohledu skutkového stavu), *zákonnost* (přípustnost opatření a provedení) a *pravdivost důkazu* (obsah pravdivých skutečností). To lze nazvat tzv. *prověrkou důkazů*, která je součástí jejich hodnocení, a to na základě zásady volného hodnocení důkazů, jež OČTŘ nařizuje hodnotit každý důkaz nejen zvlášť, ale i ve vzájemné souvislosti. S tím, jak se dokazování v trestním procesu rozvíjí a vycházejí najevo nové skutečnosti, je orgán nucen přehodnocovat v jejich světle i důkazy již provedené.²⁶ Trestní řád nestanovuje pravidla, pokud jde o míru (rozsah) důkazů, jež jsou potřebné k prokázání určité skutečnosti, stejně tak ani váhu či sílu jednotlivých důkazů.²⁷ V trestním řízení však nelze užít jakýkoliv důkaz získaný nezákonným donucením nebo hrozbou takového donucení, s výjimkou případu, kdy je takto získaný důkaz použit jako důkaz proti osobě, která takového donucení či hrozby donucení použila.²⁸

Jednotlivá stadia dokazování od sebe nejsou izolována. Vyhledávání důkazu, jeho provedení i hodnocení vzájemně úzce souvisí. Především provádění a hodnocení důkazu často probíhá ve stejném čase.²⁹

Důkazní prostředek je prostředek OČTŘ, zakotvený v trestním řádu, který je používán v průběhu trestního řízení k poznání skutečnosti, jež je předmětem důkazu. Jde o zdroj, z něhož OČTŘ čerpá důkazy. Může jím být například ohledání (místa, činu, věci, osoby), výslech (svědka, obviněného, znalce apod.), zprávy písemné, zvukové či obrazové, digitální záznamy, znalecké posudky, odposlechy a záznamy telekomunikačního provozu, operativně pátrací prostředky a další.³⁰ O důkazních prostředcích, z nichž soud může čerpat důkazy, hovoří trestní řád v ustanovení § 89 odst. 2 TR. Uvádí, že za důkaz (správně důkazní prostředek) může sloužit vše, co může přispět k objasnění věci. Jako příklady uvádí výpovědi obviněného a svědků, znalecké posudky,

²⁵ CHMELÍK, J., BRUNA, E. *Dokazování v trestním řízení. Trestněprávní a kriminalistické aspekty*. Praha: VŠFS, 2018. s. 18.

²⁶ FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GRIVNA, T., a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. s. 346.

²⁷ NOVOTNÝ, F., a kol. *Trestní právo procesní*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017. s. 257.

²⁸ ČESKO. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1961, částka 66, s. 74.

²⁹ Tamtéž.

³⁰ CHMELÍK, J., BRUNA, E. *Dokazování v trestním řízení. Trestněprávní a kriminalistické aspekty*. Praha: VŠFS, 2018. s. 17-18.

věci a listiny důležité pro trestní řízení o ohledání.³¹ Demonstrativní výčet důkazních prostředků je v trestním řádu volen záměrně, výčet taxativní by mohl v některých případech bránit provedení důkazu, který by mohl být důležitý v rámci trestního řízení, i když není v zákoně výslovně zmíněný nebo existují pochybnosti o tom, do které kategorie důkazů jej zařadit.³² V novele trestního řádu č. 265/2001 Sb. byla zavedena kategorie tzv. zvláštních způsobů dokazování, mezi něž patří konfrontace, rekognice, vyšetřovací pokus, rekonstrukce a prověrka na místě.³³ Existují i případy, kdy zákon použití důkazního prostředku výslovně zakazuje (např. § 99 TŘ – zákaz výslechu, § 100 TŘ – právo odepřít výpověď). Činí tak, když by provedení důkazu způsobilo státu vážnou škodu nebo ohrozilo jiné chráněné zájmy včetně zájmů individuálních.³⁴

Důkazem se rozumí přímý poznatek získaný z provedeného důkazního prostředku o předmětu dokazování. Konkrétně jde tedy například o výpovědi osob, informace získané na základě ohledání, závěry, které vyplývají ze znaleckého posudku, informace plynoucí ze záznamů apod. Důkaz je výsledkem získaným dokazováním bez ohledu na jeho pravdivost, závažnost nebo důkazní hodnotu. Důkazem je tedy i výsledek dokazování, který byl získán nezákonným postupem či způsobem. Takový důkaz ale nelze použít v trestním řízení. Trestní řád přímo neřeší důsledky vadného postupu při provedení důkazu. Vadnost postupu se dovozuje z jiných procesních předpisů, dle nichž podstatná vada řízení, jež předcházela konečnému rozhodnutí, odůvodňuje k použití řádného opravného prostředku, při jehož projednávání může být napadené rozhodnutí zrušeno z důvodu podstatné vady řízení, která má za následek, že vadný důkaz bude v trestním řízení absolutně neúčinný.³⁵

Pramenem důkazů jsou konkrétní nositelé informací, z nichž je možno čerpat poznatky, které jsou předmětem dokazování. Pramene důkazů či jejich nositeli mohou být buď osoby (např. obviněný, svědek, ohledávaná osoba) nebo věci (předmět ohledání, listina).³⁶

³¹ ČESKO. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1961, částka 66, s. 74.

³² CHMELÍK, J., BRUNA, E. *Dokazování v trestním řízení. Trestněprávní a kriminalistické aspekty*. Praha: VŠFS, 2018. s. 84.

³³ NOVOTNÝ, F., a kol. *Trestní právo procesní*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017. s. 259.

³⁴ FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GRIVNA, T., a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. s. 349.

³⁵ CHMELÍK, J., BRUNA, E. *Dokazování v trestním řízení. Trestněprávní a kriminalistické aspekty*. Praha: VŠFS, 2018. s. 17-18.

³⁶ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČTA, J., a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přepracované vydání. Praha: C.H.Beck, 2013. s. 349.

*Předmět důkazu, resp. dokazování, je jakákoliv okolnost důležitá pro trestní řízení, jež má být zjištěna a na níž závisí rozhodnutí ve věci samé. Rozlišujeme přitom předmět dokazování, což je soubor skutečností, jež je třeba v celém trestním řízení dokázat, konkretizovat, a předmět jednotlivého důkazu, tedy dílčí skutkovou okolnost, která má být důkazem zjištěna. Určení předmětu (rozsahu) dokazování není jednorázový úkol. Okruh okolností, který je potřeba ve věci dokazovat a jakým okruhem důkazů, se může měnit v průběhu řízení na základě dosavadních výsledků. Každá fáze řízení si však žádá předmět dokazování přesně a určitě stanovit.*³⁷

*Dokázána musí být vždy vina. K odsouzení nestačí pouhé nevyvrácené podezření (zásada *in dubio pro reo* – v pochybnostech ve prospěch obviněného). To však neznamená, že by se ve prospěch obviněného měla vykládat každá pochybnost, jež se v průběhu řízení vyskytne. Rozhodnutí ve prospěch obviněného mohou odůvodnit jen rozumné pochybnosti o vině, tedy takové, které se opírají o určité okolnosti případu a které připouští jiné konkrétní vysvětlení případu, a to ve prospěch obviněného. Pokud takové pochybnosti vzniknou, je povinností soudu je odstranit, a to novými důkazy. Nepodaří-li se to, je nutno rozhodnout ve prospěch obviněného. Tato zásada se týká pouze otázek skutkových (důkazních). Uplatňuje se tehdy, pokud byly zjištěny okolnosti, které odporují závěru o vině obviněného, nebo nedostačují-li zjištění skutečnosti pro závěr o vině. Zásadu nelze uplatňovat v pochybných právních otázkách, na ty si musí být vždy OČTŘ schopny odpovědět samy.*³⁸

2.2.2 Ústavní limity dokazování

V moderním demokratickém státě by měla být ctěna tzv. zásada subsidiarity trestní represe, tedy, že trestní právo představuje nejpřísnější (a také nejzazší) prostředek, který má stát k dispozici k ochraně vymezených zájmů. Na protiprávní jednání je tedy třeba reagovat prostředky trestního práva až v krajních případech.³⁹

³⁷ FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GŘIVNA, T., a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. s. 347-353.

³⁸ FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GŘIVNA, T., a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. s. 347-353.

³⁹ GŘIVNA, T., MULÁK, J., a kol. *Symbióza trestního práva a kriminologie. K odkazu prof. Oto Novotného*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022. s 18.

Dokazování v trestním řízení představuje proces, ve kterém se střetávají dva proti sobě stojící zájmy – ochrana práv a svobod jednotlivce vs. represivní působení státních orgánů, které může představovat (i vážné) zásahy do práv a svobod jednotlivce.⁴⁰

V procesu dokazování tedy hrají zásadní roli základní lidská práva a svobody, především veřejná subjektivní práva náležející primárně fyzické osobě, tedy jednotlivci. Jde o práva, která jsou zaručena ústavně a uplatňují se přímo na základě použití příslušného ustanovení Ústavy, Listiny základních práv a svobod, dotčených mezinárodních smluv (např. Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod), a nakonec i trestního řádu. Jedinec, který se cítí omezen nebo poškozen na svých zaručených právech a svobodách má právo požadovat, aby došlo k nápravě. To znamená, aby byly nadále dodržovány a aby byl odstraněn stav, jenž vznikl jejich nedodržováním. Každý má též právo vymoci si jejich dodržování ze strany veřejné moci, tedy státu, a to prostřednictvím moci soudní.⁴¹

Účelem trestního řízení není jen spravedlivě potrestat pachatele, ale rovněž vést tzv. *spravedlivý proces*, v širokém slova smyslu tohoto pojmu. Existence řádného, tj. ústavně souladného procesu je nezbytnou podmínkou demokratického právního státu, jde o záruku ochrany práva. Pátá hlava Listiny základních práv a svobod obsahuje skupinu práv, která kromě základních zásad pro soudní řízení zároveň zajišťuje právo na spravedlivý soudní proces. Samotný pojem spravedlivého procesu však není ústavně definován, lze jej odvodit z dikce Listiny základních práv a svobod, z Ústavy, z Evropské úmluvy o ochraně lidských práv, obdobně i z Mezinárodního paktu o občanských a politických právech. Význam pojmu spravedlivý proces je trvale precizován judikaturou jak Ústavního soudu, tak zejména Evropského soudu pro lidská práva. Spravedlivý proces tvoří základ práva každého jednotlivce na projednání jeho věci v řízení, jež splní všechna ústavní i zákonná kritéria spravedlnosti, která budou beze zbytku dodržována i v jeho průběhu, a jehož výsledkem bude spravedlivé rozhodnutí.⁴²

Specifické trestně procesní zásady spadající pod ústavní ochranu jsou následující:

⁴⁰ NOVOTNÝ, F., a kol. *Trestní právo procesní*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017. s. 245.

⁴¹ CHMELÍK, J., BRUNA, E. *Dokazování v trestním řízení. Trestněprávní a kriminalistické aspekty*. Praha: VŠFS, 2018. s. 18.

⁴² JELÍNEK, J., a kol. *Trestní právo procesní*. 7. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 9. 2023. Praha: Leges, 2023. s. 26-48.

1. Zásada zákonnosti znamená, že pouze zákon určuje a vymezuje, která činnost je trestná a jakým trestem ji lze postihnout.
2. Nikoho nelze trestně stíhat nebo jej zbavit svobody jinak než za podmínek stanovených zákonem.
3. Každý má právo být seznámen s důvody obvinění spolu s právem na obhajobu a obhájce, včetně práva na přiměřený čas pro přípravu obhajoby.
4. Obviněný má právo odepřít výpověď, nikdo nesmí být nucen vypovídat proti své osobě, a tak podporovat vlastní obvinění.
5. Každý má právo, aby jeho věc byla projednána veřejně, bez zbytečných průtahů a v jeho přítomnosti, a aby se mohl vyjádřit ke všem prováděným důkazům, přičemž trestní řízení je ovládáno zásadou ústnosti a veřejnost lze vyloučit jen v případech stanovených zákonem.
6. Zásada zákonného obsazení soudu včetně práva na zákonného soudce.
7. Strany řízení jsou si rovny ve svých právech, v kontradiktorním řízení platí zásada „rovnosti zbraní.“
8. O vině a trestu za trestné činy rozhoduje jen soud na podkladě obžaloby.
9. Nikdo nesmí být mučen ani podroben krutému nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestu.
10. Domněnka (presumpce) nevinny, podle níž každý, proti němuž se řízení vede, je považován za nevinného, pokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem nebyla jeho vina vyslovena.
11. Zákaz dvojitého odsouzení, což znamená, že nikdo nemůže být stíhán za čin, pro který byl již pravomocně odsouzen nebo zproštěn obžaloby.
12. Zákaz retroaktivity, který vylučuje posouzení trestného činu a uložení trestu za něj podle jiného zákona než toho, který byl účinný v době spáchání trestného činu; tento zákaz však neplatí, jestliže pozdější zákon je pro pachatele trestného činu příznivější.
13. Právo vyslyšet nebo dát vyslyšet svědky proti sobě a dosáhnout předvolání a výslech svědků ve svůj prospěch za stejných podmínek, jako svědků proti sobě.⁴³

⁴³ CHMELÍK, J., BRUNA, E. *Dokazování v trestním řízení. Trestněprávní a kriminalistické aspekty*. Praha: VŠFS, 2018. s. 19-20.

Při dodržení výše uvedených ústavních zásad dojde k naplnění požadavku ústavně souladného procesu, ve kterém je možné dojít ke spravedlivému rozhodnutí, tedy spravedlivému procesu.⁴⁴

S ohledem na zásadní význam procesu dokazování je nutné zmínit krátce limity, které pocházejí z judikatury Nejvyššího soudu a Ústavního soudu. Na základě této judikatury se jeví dokazování jako jediný možný způsob či cesta, kterou si smí orgán činný v trestním řízení obstarávat skutkový podklad, na základě, kterého vydává své rozhodnutí. Nejdůležitější a hlavní účel dokazování je možnost označit zjišťování skutkového stavu věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti. K tomu uvádí Ústavní soud např.: III. ÚS 2065/15 „*Orgány činné v trestním řízení mají úřední povinnost zjišťovat skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro jejich rozhodnutí. Z ústavního principu presumpce nevinny, zakotveného v článku 40 odst. 2 Listiny, vyplývá pro obecné soudy povinnosti při rozhodování o vině zvažovat též takovou verzi případu, že vzhledem ke skutkovým okolnostem případu mohlo ke způsobení škodlivého následku dojít bez zavinění...*“⁴⁵

V tomto kontextu lze připomenout i rozsudek Nejvyššího soudu: 5 Tz 269/2000 „*Závěr o zavinění pachatele musí být vždy prokázán výsledky dokazování a musí z nich logicky vyplývat. Závěr o tom, zda tu je zavinění ve smyslu trestního zákona a v jaké formě, je závěrem právním. Tento právní závěr o subjektivních znacích trestného činu se musí zakládat na skutkových zjištěních soudu, vyplývajících z provedeného dokazování stejně jako závěr o objektivních znacích trestného činu.*“⁴⁶

Ústavní soud ve své judikatuře označuje zásadu stíhání jen ze zákonných důvodů jako jeden z pilířů demokratického právního státu a ústavnosti. Presumpci nevinny běžně označuje jako jednu ze stěžejních a nejdůležitějších zásad trestního řízení. S tím souvisí fakt, že jen zákonné zjištění důkazního stavu věci, které je výsledkem dokazování, provedeného v odpovídající kvalitě a rozsahu, má schopnost vést ke správnému, spravedlivému a přesvědčivému rozhodnutí ve věci. To všechno za předpokladu, že byly dodrženy všechny zákonné podmínky upravené procesní normou. V této souvislosti se vyjadřuje Ústavní soud např.: I. ÚS 2726/14 „*Obecné soudy hodnotí důkazy podle svého*

⁴⁴ JELÍNEK, J., a kol. *Trestní právo procesní*. 7. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 9. 2023. Praha: Leges, 2023. s. 50.

⁴⁵ CHMELÍK, J., BRUNA, E. *Dokazování v trestním řízení. Trestněprávní a kriminalistické aspekty*. Praha: VŠFS, 2018. s. 23-27.

⁴⁶ CHMELÍK, J., BRUNA, E. *Dokazování v trestním řízení. Trestněprávní a kriminalistické aspekty*. Praha: VŠFS, 2018. s. 23-27.

*vnitřního přesvědčení založeného na pečlivém uvážení všech okolností případu jednotlivě i v souhrnu. Jsou povinny postupovat vůči obviněnému nestranně, tedy nic v jejich postupu nesmí naznačovat, že předjímají výsledek řízení na základě negativního hodnocení osoby obviněného...*⁴⁷

Řada rozhodnutí Ústavního soudu se základními lidskými právy a svobodami zabývá, striktně je vykládá, garantuje a od veřejné moci požaduje. Tím je zajištěna jejich ochrana nejen prostřednictvím tzv. obvyklých zákonů, ale právě na úrovni ústavní spolu s mezinárodními smlouvami či úmluvami.⁴⁸

2.2.3 Základní zásady dokazování

Právní zásady lze obecně chápat jako základní myšlenky a ideje, se kterými se setkáváme v celém systému práva, tedy ve všech právních odvětvích. K uplatňování specifických zásad trestního práva dochází v průběhu celého trestního řízení.⁴⁹

Základními zásadami důkazního práva jsou zásada presumpce neviny, zásada vyhledávací, zásada zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností, zásada volného hodnocení důkazů, zásada ústnosti a zásada bezprostřednosti.⁵⁰

Zásada *presumpce neviny* spočívá v tvrzení, že každý občan je považován za bezúhonného do doby, než je pravomocným odsuzujícím rozsudkem vyslovena jeho vina. Z principu presumpce neviny vyplývá pravidlo *in dubio pro reo*, které vyjadřuje požadavek na praktickou jistotu o existenci relevantních skutkových okolností a závěrů, přičemž pokud jsou přítomny důvodné pochybnosti ve vztahu ke skutku či osobě pachatele, jež nelze odstranit ani provedením dalšího důkazu, je nutno rozhodnout ve prospěch obviněného.⁵¹ Tato zásada požaduje po OČTŘ, aby vina obviněného, resp. obžalovaného byla úplně a nepochybně prokázána v průběhu dokazování prováděném v hlavním líčení. Prokázat vinu obviněnému lze pouze na základě nepochybně zjištěných skutečností a za použití procesních postupů a prostředků, které trestní řád umožňuje použít. Jde o zásadu úzce spjatou se zásadou zjištění skutkového stavu věci, o němž

⁴⁷ CHMELÍK, J., BRUNA, E. *Dokazování v trestním řízení. Trestněprávní a kriminalistické aspekty*. Praha: VŠFS, 2018. s. 23-27.

⁴⁸ Tamtéž.

⁴⁹ Tamtéž.

⁵⁰ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J., a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přepracované vydání. Praha: C.H.Beck, 2013. s. 350.

⁵¹ CHMELÍK, J., BRUNA, E. *Dokazování v trestním řízení. Trestněprávní a kriminalistické aspekty*. Praha: VŠFS, 2018. s. 27-28.

nejsou důvodné pochybnosti.⁵² To souvisí i s požadavkem, aby trestní řízení vedly a činily z něj závěry bez ohledu na své subjektivní přesvědčení, nestranně a nezaujatě. Obecně platí, že důkazní břemeno v trestním řízení leží na OČTŘ, jejichž úkolem je vinu prokázat. Na druhé straně podezřelý, resp. obviněný nemusí do trestního řízení vnášet žádnou svou iniciativu a není povinen předkládat důkaz na svou nevinu, nemusí se ani vyjadřovat či popírat důkazy, které provedly OČTŘ. V praxi jde o zásadu nejčastěji porušovanou, například i formou vynášení soudů o vině pachatele prostřednictvím sdělovacích prostředků, neadekvátními a neprofesionálními reakcemi vyslychaných orgánů, přesvědčení o vině obviněného i v případech, že důkazy tomu nenasvědčují apod.⁵³ Dochází zde totiž ke kolizi mezi svobodou projevu a právem na ochranu osobnosti. Zveřejnění informace, že se určitá osoba dopustila trestného činu nebo že o tom existuje důvodné podezření, má vždy (bez ohledu na to, zda ji zveřejní státní orgán nebo jakýkoliv jiný subjekt) potenciál zasáhnout do jejího práva na ochranu osobnosti. Takové tvrzení se může velkou měrou negativně promítnout do všech sfér jejího života. Toto přípustění zásahu do osobnostních práv je však nezbytným předpokladem toho, aby vůbec bylo možné trestnou činnost odhalovat a trestat. Rozhodnutí o vině a trestu musí vždy předcházet zákonný postup OČTŘ, v jehož rámci se zcela logicky vytváří subjektivní přesvědčení o tom, zda došlo k trestnému činu a kdo je jeho pachatel.⁵⁴ Jakkoli vysoké podezření o vině ale samo o sobě není s to vytvořit zákonný podklad pro odsuzující výrok.⁵⁵ Rozhodně by ale v demokratickém právním státě nemělo docházet k tomu, že se závěr o vině odvíjí od veřejného mínění.⁵⁶ Nepřímé důkazy hrají často roli v případech, kdy jsou OČTŘ svázány touto zásadou a musí obviněné z trestných činů zprostit viny.

Zásada vyhledávací, pokud jde o dokazování, konkretizuje zásadu oficiality. OČTŘ jsou povinny zajistit závažné skutečnosti, ať už svědčí v neprospěch, či ve prospěch obviněného (obžalovaného), z úřední povinnosti,⁵⁷ a to i bez návrhu stran.

⁵² ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČTA, J., a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přepracované vydání. Praha: C.H.Beck, 2013. s. 71, 350.

⁵³ CHMELÍK, J., BRUNA, E. *Dokazování v trestním řízení. Trestněprávní a kriminalistické aspekty*. Praha: VŠFS, 2018. s. 28.

⁵⁴ Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 23. 6. 2015, sp. zn. II. ÚS 577/13 #1, N 118/77 SbNU 721. [cit. 2024-03-07]. Dostupné z WWW: <<https://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=88906&pos=1&cnt=1&typ=result>>.

⁵⁵ Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 12. 1. 2009, sp. zn. II. ÚS 1975/08 #1, N 7/52 SbNU 73. [cit. 2024-03-07]. Dostupné z WWW: <<https://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=88906&pos=1&cnt=1&typ=result>>.

⁵⁶ Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 23. 6. 2015, sp. zn. II. ÚS 577/13 #1, N 118/77 SbNU 721. [cit. 2024-03-07]. Dostupné z WWW: <<https://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=88906&pos=1&cnt=1&typ=result>>.

⁵⁷ FENYK, J., ČÍSAŘOVÁ, D., GRÍVNA, T., a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. s. 109.

Mohou však využít návrhů stran na vyhledání a provedení důkazů, stejně jako důkazů vyhledaných a předložených stranami, a též součinnosti stran při zjišťování skutkového stavu věci. V rámci hlavního líčení a ve veřejném zasedání se uplatňuje zásada kontradiktornosti, jejíž výklad říká, že ve smyslu trestního řádu jsou to právě strany, které zásadně provádějí samotné dokazování, zatímco soud toto dokazování řídí a usměrňuje, případně doplňuje, a v konečné fázi rozhoduje o vině a trestu. Takové uspořádání trestního procesu umožňuje celistvé a všestranné objasnění věci z hlediska obžaloby i obhajoby. To napomáhá k řádnému zjištění skutkového stavu věci, a tím i ke spravedlivému rozhodnutí.⁵⁸

Zásada zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností nebo také *zásada materiální pravdy* vyjadřuje pro OČTŘ povinnost postupovat v souladu s jejich právy a povinnostmi uvedenými v trestním řádu, za součinnosti stran tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti a v rozsahu nezbytném pro učinění rozhodnutí.⁵⁹ Termín „materiální pravda“ je užíván jako označení pro odlišný stav vyjádření (především v civilním řízení) pojmem „formální pravda.“ To znamená, že pro trestní řízení není dostačující to, co strany řízení jako pravdu uznávají a které skutečnosti předloží soudu. Soud musí při rozhodování vycházet ze zjištěného skutečného děje, z faktů obsahově správných. Soud není vázán ani nepravdivým přiznáním obviněného ani důkazními návrhy pouze obviněného.⁶⁰ Zásada zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností úzce souvisí se zásadou volného hodnocení důkazů, protože po řádném provedení důkazů je OČTŘ hodnotí (jednotlivě i v souhrnu), a na základě toho dospívají k vnitřnímu přesvědčení, že konkrétní skutečnost je či není prokázána. Jde o postup, který probíhá na základě myšlenkového zpracování získaných informací, jež mají vypovídající hodnotu, a s přihlédnutím k právním předpisům. OČTŘ by se měl tedy opírat o právní vědomí a o všestranné, hluboké a logické zhodnocení důkazů, jejich vzájemných souvislostí, a také na základě úsudku, při zvážení všech okolností projednávaného případu.⁶¹ Výjimkou z této zásady je například institut dohody o vině a trestu, poněvadž zde je podkladem pro rozhodnutí soudu skutek, o kterém obviněný

⁵⁸ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J., a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přepracované vydání. Praha: C.H.Beck, 2013. s. 351.

⁵⁹ CHMELÍK, J., BRUNA, E. *Dokazování v trestním řízení. Trestněprávní a kriminalistické aspekty*. Praha: VŠFS, 2018. s. 32.

⁶⁰ JELÍNEK, J., a kol. *Trestní právo procesní*. 7. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 9. 2023. Praha: Leges, 2023. s. 165.

⁶¹ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J., a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přepracované vydání. Praha: C.H.Beck, 2013. s. 354.

prohlásil, že spáchal, a státní zástupce s tímto tvrzením souhlasil.⁶² Problematika nepřímých důkazů v kontextu se zásadou materiální pravdy je nejčastějším důvodem kontroverznosti a pochybností při posuzování skutkového stavu a následného rozhodování soudu o vině či nevině.

Podle zásady *volného hodnocení důkazů* jsou OČTŘ povinny hodnotit důkazy podle jejich vnitřního přesvědčení, jež je založeno na pečlivém uvážení všech okolností případu, a to jak jednotlivě, tak v souhrnu. To znamená, že neexistují zákonná pravidla, pokud jde o určení míry důkazů potřebných k prokázání dokazované skutečnosti a pro stanovení důkazní síly jednotlivého důkazu neboli jeho věrohodnosti. OČTŘ tedy hodnotí důkazy dle svého volného (nevymezeného zákonem) úsudku. Je potřeba nevykládat si tuto zásadu jako absolutní libovůli v hodnocení důkazů. Vnitřní přesvědčení OČTŘ musí být utvářeno logickým úsudkem, který vyplývá z předchozího pečlivého a objektivního uvážení. Tyto logické úsudky, postupy a skutková zjištění, o něž se orgán opřel, jsou uvedena v odůvodnění rozsudku.⁶³ Volné hodnocení důkazů můžeme shrnout jako leckdy nesnadnou a namáhavou činnost, při které nelze pominout i značný význam životních zkušeností toho, kdo hodnocení provádí.⁶⁴ Z toho důvodu je zásada volného hodnocení důkazů v kontextu problematiky nepřímých důkazů tím nejsložitějším tématem. Názory na hodnocení důkazů se různí, takže se soudní rozhodnutí stávají terčem kritiky laiků i odborné veřejnosti. V tomto případě je to i Ústavní soud, který hlídá soudy nižší instance, aby řádně odůvodňovaly své rozsudky v souvislosti s hodnocením důkazů.

Zásada *ústnosti* určuje, že jednání před soudem je ústní. Soud rozhoduje na základně ústně provedených důkazů a ústních vyjádření stran. Ústně je vyhlášován i rozsudek soudu, či jiná rozhodnutí. Ústní výpověď se vyžaduje i u obviněných, svědků a znalců. Pokud jsou v hlavním líčení jako důkaz užity listiny, musí být přečteny. Zásada ústnosti souvisí se zásadou veřejnosti, společně vytváří optimální předpoklad pro zjištění objektivního skutkového stavu bez důvodných pochybností.⁶⁵

V rámci zásady *bezprostřednosti* smí soud přihlédnout jen k důkazům, které byly při jednání (v hlavním líčení, ve veřejném i neveřejném zasedání) provedeny. Tato zásada

⁶² JELÍNEK, J., a kol. *Trestní právo procesní*. 7. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 9. 2023. Praha: Leges, 2023. s. 165.

⁶³ FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GRIVNA, T., a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. s. 116.

⁶⁴ FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GRIVNA, T., a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. s. 116.

⁶⁵ CHMELÍK, J., BRUNA, E. *Dokazování v trestním řízení. Trestněprávní a kriminalistické aspekty*. Praha: VŠFS, 2018. s. 32.

zahrnuje dva požadavky, a to, aby soud rozhodoval na základě důkazů bezprostředně provedených v hlavním líčení (na základě bezprostředního dojmu), a aby soud čerpal důkazy z pramene, který je co nejbližší objasňované skutečnosti (to vychází z předpokladu, že čím vzdálenější je pramen důkazů, tím vzniká větší pravděpodobnost vzniku nepřesností, fabulací, zkomolení a dalších vad, které mohou ve výsledku ovlivnit celé řízení). Důsledkem této zásady je i skutečnost, že se hlavní líčení koná za přítomnosti všech členů senátu. Zároveň vyjadřuje požadavek na osobní přítomnost obžalovaného a svědků v hlavním líčení nebo veřejném zasedání, aby soud mohl na místě snáze odstranit případné nesrovnalosti a rozpory ve výpovědích.⁶⁶

2.2.4 Vady důkazů

V případě, že dojde k porušení procesních předpisů v rámci dokazování, je tato skutečnost nazývána jako vada dokazování. Ani tento pojem není upraven v trestním řádu. Za podstatnou vadu dokazování je považována taková vada, která může mít vliv na správnost rozhodování OČTŘ. Kromě vad podstatných existují ještě vady, které za podstatné považovat nelze, protože nemají vliv na účinnost důkazu. Zpravidla jde o vady formální, kdy např. vyslýchaný zapomněl podepsat jednu ze stránek své výpovědi, ale výpověď četl, i ji doplňoval aj.⁶⁷

Z hlediska stupně nezákonnosti rozlišujeme *absolutní neúčinnost důkazu*, která je důsledkem existence podstatné a závažné procesní vady, která je však neodstranitelná, a dále *relativní neúčinnost důkazu*, jež je důsledkem existence též podstatné a závažné vady, ale v tomto případě odstranitelné.⁶⁸

Někdy se od zákonnosti důkazu odlišuje ještě pojem *přípustnost důkazu*. V tomto případě je příslušnost považována za pojem širší, který zahrnuje nejen nepřípustnost vyplývající z nezákonnosti důkazu, ale i nepřípustnost danou pramenem důkazu. Dle soudní praxe například není jako důkaz připuštěn výsledek šetření na tzv. detektoru lži nebo úřední záznam OČTŘ o skutečnostech zjištěných z evidence osob nebo z telefonického hovoru se svědkem. Za nepřípustný důkaz je považováno například

⁶⁶ CHMELÍK, J., BRUNA, E. *Dokazování v trestním řízení. Trestněprávní a kriminalistické aspekty*. Praha: VŠFS, 2018. s. 31.

⁶⁷ Tamtéž, s. 258.

⁶⁸ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J., a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přepracované vydání. Praha: C.H.Beck, 2013. s. 370.

i vidění jasnovidce. Je třeba zdůraznit, že nezákonný důkaz bude vždy důkazem nepřipustným, neplatí to však opačně.⁶⁹

2.2.5 Dělení důkazů

Nauka o rozdělení důkazů není v právní teorii zcela jednotná, každý důkaz jedné z níže uvedených skupin může být zároveň i důkazem z hlediska kritéria odlišného.⁷⁰ Dělení důkazů má význam nejen teoretický, ale i praktický, poněvadž poukazuje na podstatné rysy jednotlivých druhů důkazů. Provést rozbor důkazů a objasnit jejich povahu a význam může dopomoci ke stanovení správného předmětu a rozsahu dokazování, zejména pak správné postupy pro vyhledání, opatření a hodnocení důkazů.⁷¹

Důkazy třídíme podle různých hledisek:

a) Podle vztahu k předmětu řízení (obvinění) na *usvědčující* a *ospravedlňující*:

Usvědčujícími důkazy se prokazují okolnosti svědčící proti obviněnému, *ospravedlňujícími* důkazy naopak ty okolnosti, které svědčí v jeho prospěch. Tentýž důkaz může mít za určitých okolností povahu důkazu ospravedlňujícího, ale za jiných okolností usvědčujícího. Konečnou klasifikaci důkazů podle tohoto hlediska lze provést až po závěrečném zhodnocení všech důkazů.⁷²

b) Podle svého pramene na *osobní* a *věcné*:

Mezi *osobní* důkazy řadíme ty, jež poskytuje osoba obviněného, svědci, znalci, případně poznatky získané prostřednictvím ohledání osoby. *Věcnými* důkazy jsou obsah listiny, výsledek ohledání věci, poznatky z ohledání místa činu, stopy, doličné předměty apod.⁷³

c) Podle nositele (pramene) důkazu (informací) na *původní* (bezprostřední) a *odvozené* (prostřeďečné):

V tomto případě jde o dělení důkazů podle toho, zda existuje zprostředkující nositel informací mezi původním pramenem zpráv o události, který byl v bezprostředním

⁶⁹ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J., a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přepracované vydání. Praha: C.H.Beck, 2013. s. 369.

⁷⁰ CHMELÍK, J., BRUNA, E. *Dokazování v trestním řízení. Trestněprávní a kriminalistické aspekty*. Praha: VŠFS, 2018. s. 52.

⁷¹ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J., a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přepracované vydání. Praha: C.H.Beck, 2013. s. 359.

⁷² FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GRIVNA, T., a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. s. 358.

⁷³ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J., a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přepracované vydání. Praha: C.H.Beck, 2013. s. 359.

kontaktu s událostí, a OČTŘ, který řízení provádí.⁷⁴ *Původní* důkaz pochází z prvotního zdroje (např. výpověď svědka, který konkrétní skutečnosti sám vlastními smysly vnímal, originál listiny atp.) Důkaz *odvozený* naopak pochází ze zprostředkovaného zdroje (např. výpověď svědka, který danou skutečnost sám svými smysly nevnímal, jen o ní slyšel, kopie listiny atp.)⁷⁵ Úkolem OČTŘ je snaha vyhledat podle možností důkazy původní (dle principů zásady bezprostřednosti), jakákoliv odvozenost znamená riziko zkomolení skutečnosti. Neznamená to však, že na důkazy odvozené by se mělo dopředu pohlížet jako na méněcenné, nebo je dokonce ignorovat. Mají svůj význam a nejsou-li v projednávané věci důkazy původní, je nutno věc rozhodnout na jejich podkladě. Odvozené důkazy lze často užít ke zjištění důkazů původních.⁷⁶

d) Podle vztahu k dokazované skutečnosti na *přímé* (prosté) a *nepřímé* (složené):

Přímým důkazem se dokazuje přímo vina nebo nevina obviněného (hlavní skutečnost). *Nepřímým* důkazem se dokazuje skutečnost jiná (vedlejší), ale taková, ze které lze vyvozovat, zda se stala či nestala skutečnost, o jejíž důkaz jde. Nepřímé důkazy jsou nazývány též *indicie*.⁷⁷

⁷⁴ JELÍNEK, J., a kol. *Trestní právo procesní*. 7. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 9. 2023. Praha: Leges, 2023. s. 434.

⁷⁵ NOVOTNÝ, F., a kol. *Trestní právo procesní*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017. s. 255.

⁷⁶ FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GRIVNA, T., a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. s. 359.

⁷⁷ Tamtéž.

3 Ukotvení institutu nepřímého důkazu v české právní úpravě a judikatuře

3.1 Právní řád

V aktuálně účinném právním řádu České republiky nenajdeme žádnou úpravu týkající se problematiky nepřímých důkazů.

Trestní řád, jak již bylo zmiňováno výše, pouze ustanovuje, že: „*Za důkaz může sloužit vše, co může přispět k objasnění věci, zejména výpovědi obviněného a svědků, znalecké posudky, věci a listiny důležité pro trestní řízení a ohledání. Každá ze stran může důkaz vyhledat, předložit nebo jeho provedení navrhnout. Skutečnost, že důkaz nevyhledal nebo nevyžádal orgán činný v trestním řízení, není důvodem k odmítnutí takového důkazu.*“⁷⁸

3.2 Právní nauka

Z důvodu absence jakékoliv úpravy nepřímých důkazů v právním řádu, je potřeba se v obecné rovině řídit výkladem právní teorie – nauky.

I když nepřímé důkazy (indicie) nesvědčí proti obviněnému (nebo v jeho prospěch) přímo, mají v praxi velký význam, neboť mnohdy bývají jedinými důkazy v projednávané věci. Skutečnost, že jsou nepřímé, neznamená, že jsou méně významné a spolehlivé. Trestné činy lze jimi, za splnění určitých podmínek, dokázat stejně bezpečně jako důkazy přímými.⁷⁹ Pokud budou v projednávané věci přítomny jak důkazy přímé, tak i nepřímé, bude záležet na okolnostech případu a povaze jednotlivých důkazů, aby bylo možno určit, které z nich budou mít větší důkazní sílu, budou významnější. A nelze vyloučit, že to budou právě důkazy nepřímé.⁸⁰ Nepřímé důkazy mohou sloužit také k prověrci důkazů přímých, je možné jimi doplnit chybějící mezery, které vznikly při provádění přímých důkazů.⁸¹

⁷⁸ ČESKO. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1961, částka 66, s. 74.

⁷⁹ FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GRIVNA, T., a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. s. 360.

⁸⁰ JELÍNEK, J., a kol. *Trestní právo procesní*. 7. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 9. 2023. Praha: Leges, 2023. s. 436.

⁸¹ FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GRIVNA, T., a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. s. 360.

Nepřímým důkazem může být pouze skutečnost, která je s okolnostmi případu v příčinném vztahu, a lze z ní usuzovat na skutečnost hlavní. O existenci této příčinné souvislosti je třeba se přesvědčit, aby nešlo pouze o nahodilou shodu okolností.⁸² V tom je rozdíl oproti důkazům přímým, u nichž je souvislost s projednávanou skutečností jasná. Zatímco přímý důkaz bývá vždy bezprostředně spojen s dokazovanou skutečností, u spojitosti nepřímých důkazů je často potřeba zabývat se i několika řadami nepřímých důkazů, jejichž stupeň vzdálenosti od dokazované skutečnosti se různí, a dokonce mohou být v rozporu. Provést jejich rozbor a správně stanovit skutečnou vzájemnou souvislost je opravdu obtížné.⁸³

Samostatně stojící nepřímý důkaz soudu nedovoluje učinit závěr o jeho významu v projednávané věci. To je možné posoudit pouze v souhrnu dalších důkazů. Nepřímý důkaz hodnocený odděleně, bez souvislosti s důkazy ostatními, dovoluje několik různých výkladů souvisejících s jeho významem. Lze tedy říci, že význam nepřímého důkazu je primárně určen jeho místem v řadě dalších nepřímých důkazů, jeho spojitostí s nimi a vztahem k nim. Nepřímý důkaz nabývá důkazního významu ve spojitosti s důkazy jinými, musí jich tedy existovat několik a musí tvořit jakýsi systém, soustavu, jejíž jednotlivé články jsou v souladu jak vzájemně mezi sebou, tak s dokazovanou skutečností. Každý jednotlivý článek této soustavy musí být bezpečně prokázán.⁸⁴

Dokazování nepřímými důkazy je obtížnější a složitější než dokazování těmi přímými, i proto, že se zde ve velké míře uplatňuje úsudek OČTŘ, který ověřuje souvislost s dokazovanou skutečností. Konečný rozsudek pak může soud, v souladu se zásadou volného hodnocení důkazů, založit pouze na nepřímých důkazech, a to i v těch nejobtížnějších a nejzávažnějších případech.⁸⁵

Zcela nesprávně se v praxi mnohdy směšují přímé důkazy s důkazy původními a nepřímé důkazy s odvozenými důkazy. Pro názorný příklad, v případě výpovědi svědka, který tvrdí, že mu obviněný řekl, že vykradl chatu poškozeného, jde o důkaz přímý, ale odvozený. Oproti tomu použité páčidlo k vloupání do chaty

⁸² FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GRIVNA, T., a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. s. 360.

⁸³ JELÍNEK, J., a kol. *Trestní právo procesní*. 7. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 9. 2023. Praha: Leges, 2023. s. 436.

⁸⁴ JELÍNEK, J., a kol. *Trestní právo procesní*. 7. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 9. 2023. Praha: Leges, 2023. s. 436-437.

⁸⁵ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J., a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přepracované vydání. Praha: C.H.Beck, 2013. s. 360.

s daktyloskopickými stopami, které pocházejí od obviněného, je důkaz nepřímý, zato však původní.⁸⁶

3.3 Judikatura

V českém právu lze judikáty označit jako podporu výkladu zákona a slouží ke sjednocení rozhodovací praxe soudů v určitých právních otázkách.

Zásadním judikátem týkající se nepřímých důkazů, je rozhodnutí Nejvyššího soudu z roku 1970, jež k hodnocení nepřímých důkazů říká: „*Soud může opřít výrok o vině i o nepřímé důkazy, ovšem jen za předpokladu, že tvoří ve svém souhrnu logickou, ničím nenarušenou a uzavřenou soustavu nepřímých důkazů (nestačí proto jen jeden nepřímý důkaz) vzájemně se doplňujících a na sebe navazujících, které jsou v takovém příčinném vztahu k dokazované skutečnosti, že z nich možno dovodit jen jediný závěr a současně vyloučit možnost jiného závěru. Nepřímé důkazy vedoucí sice k důvodnému podezření vůči obviněnému, nevylučující však reálnou možnost, že pachatelem mohla být i jiná osoba, nejsou dostatečným podkladem pro uznání viny obviněného.*“⁸⁷

Ústavní soud v rámci judikatury připomíná, že trestní řád neobsahuje žádná pravidla týkající se míry a hodnoty důkazů k prokázání konkrétní skutečnosti, takže je možné rozhodnutí opřít o skutkový stav zjištěný na základě řetězce navzájem si neodporujících nepřímých důkazů, což je považováno za stejně přesvědčivé, jako kdyby vyplývalo z důkazů přímých.⁸⁸ Určitý počet, byť nepřímých, leč závažných a navzájem provázaných důkazů, může být postačující ke zjištění skutkového stavu v mezích trestního řádu.⁸⁹

O potřebě vzájemné provázanosti nepřímých důkazů hovoří Ústavní soud tak, že nepřímý důkaz použitelný pro učinění závěru o vině obviněného k sobě potřebuje další, zprostředkující skutečnost.⁹⁰ Důkazy je nutno hodnotit v jejich vzájemné spojitosti

⁸⁶ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J., a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přepracované vydání. Praha: C.H.Beck, 2013. s. 361.

⁸⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 24. 3. 1970, sp. zn. 7 Tz 84/69. [cit. 2024-03-09]. Dostupné z WWW: <<https://sbirka.nsoud.cz/sbirka/9570/>>.

⁸⁸ Usnesení Ústavního soudu České republiky ze dne 9. 7. 2013, sp. zn. IV. ÚS 2228/12 #1. [cit. 2024-03-09]. Dostupné z WWW: <<https://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=79856&pos=1&cnt=1&typ=result>>.

⁸⁹ Usnesení Ústavního soudu České republiky ze dne 19. 9. 2013, sp. zn. III. ÚS 1077/13 #1. [cit. 2024-03-10]. Dostupné z WWW: <<https://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=80752&pos=1&cnt=1&typ=result>>.

⁹⁰ Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 15. 2. 2022, sp. zn. IV. ÚS 2773/20 #2. [cit. 2024-03-09]. Dostupné z WWW: <<https://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=119120&pos=1&cnt=2&typ=result>>.

a návaznosti, tedy v souhrnu, ale i každý klíčový důkaz sám o sobě. Pokud by totiž hodnocení jednotlivých důkazů nebylo přesvědčivé, zhroutila by se kompletně celá důkazní argumentace, neboť zpochybněním jednotlivých důkazů by došlo k narušení uceleného řetězce nepřímých důkazů.⁹¹ Nepřímými důkazy lze prokázat vinu jen za předpokladu, že ucelený řetězec důkazů jinou alternativu, než vinu nepřipouští.⁹²

Ústavní soud dále uvádí, že usvědčování obviněného nelze opřít o jediný nepřímý důkaz, který sám o sobě o vině nesvědčí (např. zajištěná DNA na vražedné zbrani shodná s DNA obviněného). Tento důkaz svědčí pouze o skutečnosti, že měl obviněný zbraň v ruce.⁹³ V těchto případech nelze vinu obviněného jednoznačně prokázat a soud by tak, v souladu s principem *in dubio pro reo*, měl vynést zprošťující rozsudek.

Nejvyšší soud upozorňuje na mylné rozhodování některých prvostupňových či odvolacích soudů, které se domnívají, že stačí, aby předmětný skutkový závěr bylo možné připustit pouze na základě velké míry pravděpodobnosti, k níž rozhodné nepřímé důkazy vedou. Skutečnost prokazovanou pouze nepřímými důkazy lze považovat za prokázanou pouze tehdy, jestliže na základě výsledků hodnocení důkazů je možné bez rozumných pochybností nabýt určité jistoty (přesvědčení), že se skutečnost opravdu stala a je pravdivá. Nelze usuzovat jen na základě možnosti (pravděpodobnosti) pravdivosti.⁹⁴ Jinými slovy, skutek je nutno prokazovat jednoznačně a s nejvyšším možným stupněm jistoty, který lze požadovat od lidského poznání. Dokazování, které tomuto požadavku, jakkoliv nevyhoví, je považováno za porušení práva na spravedlivý proces.⁹⁵

Dle názoru Ústavního soudu je od obecných soudů očekáváno dodržování vysokého standardu, pokud jde o hodnocení důkazů i vypovídací schopnosti a hodnověrnosti důkazů samotných. Procesní předpisy sice ponechávají soudcům určitou volnost (zásada volného hodnocení důkazů), avšak nemůže jít o úvahu absolutní, nevázanou na zkušenostmi prověřenou pravděpodobnost určitých skutečností. Důkaz by

⁹¹ Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 16. 6. 2011, sp. zn. I. ÚS 3622/10 #1, N 114/61 SbNU 669. [cit. 2024-03-09]. Dostupné z WWW: <<https://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=70662&pos=1&cnt=1&typ=result>>.

⁹² Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 15. 2. 2022, sp. zn. IV. ÚS 2773/20 #2. [cit. 2024-03-09]. Dostupné z WWW: <<https://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=119120&pos=1&cnt=2&typ=result>>.

⁹³ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 16. 3. 2022, sp. zn. 8 Tdo 51/2022-748. [cit. 2024-03-09]. Dostupné z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/judikat/nscr/8-tdo-51-2022>>.

⁹⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26. 6. 2014, sp. zn. 21 Cdo 2682/2013. [cit. 2024-03-09]. Dostupné z WWW: <<https://sbirka.nsoud.cz/sbirka/7039/>>.

⁹⁵ Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 16. 6. 2011, sp. zn. I. ÚS 3622/10 #1, N 114/61 SbNU 669. [cit. 2024-03-09]. Dostupné z WWW: <<https://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=70662&pos=1&cnt=1&typ=result>>.

měl být odrazem skutečných událostí a situací, což má zaručovat, aby byl obžalovaný uznán vinným na podkladě objektivních a skutečnosti odpovídajících zjištění. Z tohoto důvodu formuloval Ústavní soud určitá pravidla a principy, které se váží k hodnocení důkazů.⁹⁶ Provedené důkazy musí být, pro účely jejich správného hodnocení, odpovídajícím způsobem reprodukovány a interpretovány, tedy informace z hodnotného důkazu musí zůstat bez jakékoliv deformace zachována (zásada zákazu deformace důkazů).⁹⁷ Dalším je např. princip opomenutého důkazu. Ústavní soud judikuje, že v případě, kdy obecné soudy neučiní, či dokonce odmítnou akceptovat důkazy navržené účastníkem řízení, jež by svědčily jeho právním závěrům, případně se s jeho důkazními návrhy nikterak nevypořádají, lze hovořit o tzv. opomenutých důkazech. Jedná se o důkazy, o nichž v trestním řízení nebylo soudem rozhodnuto nebo se jimi soud dle zásad volného hodnocení důkazů nezabýval. Rozhodující soud sice není povinen provádět všechny důkazy, ale musí o vznesených návrzích vždy rozhodnout, a pokud se rozhodne důkazními návrhům účastníků nevyhovět, pak musí toto řádně odůvodnit.⁹⁸

⁹⁶ Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 16. 6. 2011, sp. zn. I. ÚS 3622/10 #1, N 114/61 SbNU 669. [cit. 2024-03-09]. Dostupné z WWW: <<https://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=70662&pos=1&cnt=1&typ=result>>.

⁹⁷ Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 4. 6. 1998, sp. zn. III. ÚS 398/97, N 64/11 SbNU 125. [cit. 2024-03-10]. Dostupné z WWW: <<https://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=30335&pos=2&cnt=4&typ=result>>.

⁹⁸ Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 1. 3. 2017, sp. zn. II. ÚS 1738/16 #1, N 38/84 SbNU 439. [cit. 2024-03-10]. Dostupné z WWW: <<https://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=96399&pos=1&cnt=1&typ=result>>.

4 Komparace právních úprav vybraných evropských zemí

Za účelem vytvoření ucelenějšího přehledu o problematice nepřímých důkazů se tímto institutem autorka zabývá v rámci třech vybraných evropských zemí. Širší analýzu právních úprav rozsah této práce neumožňuje, pozornost je tedy soustředěna jen na předem určená hlediska – na obecné důkazní principy zakotvené v právním řádu, zda se v právním řádu nachází úprava nepřímých důkazů a jaká je rozhodovací praxe (judikatura) soudů v souvislosti s nepřímými důkazy. Autorka zvolila ke komparaci dvě země sousední a jednu zemi pobaltskou.

4.1 Slovenská republika

Dne 1. 1. 2006 nabyl účinnosti nový zákon č. 301/2005 Z.z. Trestný poriadok Slovenskej republiky (dále jen trestný poriadok). Jeho jednoznačným záměrem byla snaha o rychlejší, pružnější a efektivnější proces odhalování a stíhání pachatelů při současném důsledném dodržování a respektování základních lidských práv a svobod jedince, jež předchozí úprava dostatečně nezabezpečovala.⁹⁹

Trestný poriadok vyzdvihuje zásadu presumpce nevinny – každý, proti komu se vede trestní řízení, se považuje za nevinného, dokud soud nevysloví pravomocným odsuzujícím rozsudkem jeho vinu. Dále uvádí, že každý má právo, aby jeho trestní věc byla spravedlivě projednána nezávislým a nestranným soudem v jeho přítomnosti tak, aby se mohl vyjádřit ke všem vykonávaným důkazům, ctí tedy zásadu spravedlivého procesu.¹⁰⁰ OČTŘ a soud (trestní řád z roku 2006 upustil od toho, že orgánem činným v trestním řízení je i soud, čímž došlo ke zvýraznění postavení soudu jako nezávislého arbitra¹⁰¹) hodnotí důkazy získané zákonným způsobem podle svého vnitřního přesvědčení založeného na starostlivém uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu nezávisle na tom, zda je obstaral soud, OČTŘ nebo některá ze stran

⁹⁹ MADLIAK, J., PORADA V. Niekoľko poznámok k rekodifikáciám trestoprávných noriem v Slovenskej republike. In *Dny verejného práva: Sborník príspevků z mezinárodní konference* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2007. [cit. 2024-03-16]. Dostupné z WWW: <<https://www.law.muni.cz/sborniky/Days-of-public-law/index.html>>.

¹⁰⁰ SLOVENSKO. Zákon č. 301/2005 Z.z., Trestný poriadok. In *Zbierka zákonov, Slovenská republika*. 2005, s. 1. Dostupné z WWW: <<https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=505628>>.

¹⁰¹ MADLIAK, J., PORADA V. Niekoľko poznámok k rekodifikáciám trestoprávných noriem v Slovenskej republike. In *Dny verejného práva: Sborník príspevků z mezinárodní konference* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2007. [cit. 2024-03-16]. Dostupné z WWW: <<https://www.law.muni.cz/sborniky/Days-of-public-law/index.html>>.

(zásada volného hodnotení dôkazů). Soud smí při rozhodování přihlídnout jen k těm důkazům, které byly vykonány v hlavním líčení (zásada bezprostřednosti).¹⁰²

Jako důkaz může v trestním řízení sloužit vše, co může přispět k náležitému objasnění věci a co bylo získáno z důkazních prostředků podle trestního poriadku.¹⁰³ O nepřímých důkazech a jejich uplatnění při rozhodování o vině se trestný poriadok nezmiňuje.

Dle Specializovaného trestního soudu Slovenské republiky je možné opřít výrok o vině i o nepřímé důkazy, ale jen za předpokladu, že tvoří v celkovém souhrnu logickou, ničím nenarušenou a uzavřenou soustavu vzájemně se doplňující a navazující, která vcelku shodně a spolehlivě dokazuje skutečnost anebo skutečnosti, které jsou v takovém příčinném vztahu k dokazované skutečnosti, že z nich lze vyvodit jen jediný závěr a současně vyloučit možnost závěru jiného.¹⁰⁴

To potvrzuje i Ústavní soud Slovenské republiky, který doplňuje, že obžalovaný může být odsouzený na základně nepřímých důkazů jen v případě, že tyto důkazy skutečně vylučují možnost, že skutek mohla spáchat jakákoliv jiná osoba. Dodává, že nepřímý důkaz potřebuje pro použitelnost ve vztahu k vině další, tzv. zprostředkující skutečnost. Potvrzuje, že nepřímé důkazy nejsou k přímým důkazům a priori podřadné a lze pomocí jich dokázat vinu stejně spolehlivě, při dodržení podmínek uvedených výše. Ústavní soud Slovenské republiky se v uvedeném judikátu mimo jiné odkazuje na nálezy Ústavního soudu České republiky týkající se právě problematiky nepřímých důkazů.¹⁰⁵

4.2 Spolková republika Německo

Hlavním pramenem německého trestního práva procesního je trestní řád (Strafprozessordnung – dále jen „StPO“). Trestní řízení ale podléhá také obecným zásadám uvedeným v Grundgesetz (dále jen „GG“) neboli v základním zákoně, který je obdobou ústavy. Jedná se například o zásadu spravedlivého procesu, jež je zakotvena

¹⁰² SLOVENSKO. Zákon č. 301/2005 Z.z., Trestný poriadok. In *Zbierka zákonov, Slovenská republika*. 2005, s. 2. Dostupné z WWW: <<https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=505628>>

¹⁰³ Tamtéž, s. 65.

¹⁰⁴ Rozsudek Specializovaného trestního soudu ze dne 10. 12. 2020, sp. zn. 3T/10/2019. [cit. 2024-03-15]. Dostupné z WWW: <<https://www.justice.gov.sk/sudy-a-rozhodnutia/sudy/rozhodnutia/00a73441-70dd-4191-850d-31d2fb6ee70b:2ea848d7-65bc-4940-9984-17761e3cc357/>>.

¹⁰⁵ Nález Ústavního soudu Slovenské republiky ze dne 18. 8. 2023, sp. zn. III. ÚS 216/2023-50. [cit. 2024-03-15]. Dostupné z WWW: <https://www.ustavnysud.sk/rozhodovacia_cinnost/rozhodnutia>.

v § 1 odst. 1, § 2 odst. 2 věť 2, § 20 odst. 3, § 101 odst. 1 věť 2, či § 103 odst. 1 GG.¹⁰⁶ Dle § 244 odst. 2 StPO provádí soud dokazování a zjišťování skutečností případu z úřední povinnosti (zásada legality/oficiality). K prošetření pravdy musí soud rozšířit dokazování z moci úřední na všechny skutečnosti a důkazy důležité pro rozhodnutí. O výsledcích dokazování pak rozhoduje na základě svého svobodného přesvědčení, jež získal z celého hlavního líčení. I zde se tedy uplatňuje zásada svobodného hodnocení důkazů. (§ 261 StPO). V německém trestním řádu nalezneme i zásadu bezprostřednosti a ústnosti (§ 226 odst. 1, § 249, § 261 StPO), zásadu presumpce nevinny a princip in dubio pro reo (§ 261 StPO).¹⁰⁷ Jedná se pouze o demonstrativní výčet zásad.

Institut nepřímých důkazů není, stejně jako v České republice, v německém trestním řádu nijak upraven. Z dostupné judikatury lze vyvodit, že soud si může vytvořit, v souladu se zásadou volného hodnocení důkazů, přesvědčení o existenci skutečností, potažmo přesvědčení o vině pachatele, na základě nepřímých důkazů.¹⁰⁸

Pokud existuje vícero nepřímých důkazů, nestačí se zabývat každým z nich zvlášť, ale je potřeba hodnotit je ve vzájemné souvislosti se všemi ostatními.¹⁰⁹ I kdyby žádný z nepřímých důkazů sám o sobě nepostačoval k prokázání viny obviněnému, je možné, že při celkovém posouzení by soud došel k opačnému závěru. Důkazní hodnota nepřímých důkazů vyplývá mnohdy pouze z jejich vzájemné souvislosti a provázanosti.¹¹⁰ V konečném důsledku je posouzení významu a váhy nepřímých důkazů v rámci celkového hodnocení důkazů výhradní odpovědností soudce.¹¹¹

¹⁰⁶ NĚMECKO. Základní zákon Spolkové republiky Německo. In *Spolková sbírka zákonů*, Německá spolková republika, 1949. Dostupné z WWW: <<https://dejure.org/gesetze/GG>>.

¹⁰⁷ NĚMECKO. Trestní řád. In *Spolková sbírka zákonů*, Německá spolková republika, 1987. Dostupné z WWW: <<https://dejure.org/gesetze/StPO>>.

¹⁰⁸ Rozsudek 3. trestního senátu Spolkového soudního dvora ze dne 23. 9. 2021, sp. zn. 3 StR 38/21. [cit. 2024-03-14]. Dostupné z WWW: <https://www.rechtsprechung-im-internet.de/jportal/portal/t/17c5/page/bsjrsprod.psml?pid=Dokumentanzeige&showdoccase=1&js_peid=Trefferliste&documentnumber=10&numberofresults=57&fromdoctodoc=yes&doc.id=jb-KORE648582021&doc.part=L&doc.price=0.0&doc.hl=1#focuspoint>.

¹⁰⁹ Rozsudek 1. trestního senátu Spolkového soudního dvora ze dne 4. 6. 2018, sp. zn. 1 OLG 2 Ss 17/18, 1 OLG 2 Ss 18/18. [cit. 2024-03-14]. Dostupné z WWW: <<https://www.landesrecht.rlp.de/bsrp/document/KORE216432018/part/L>>.

¹¹⁰ Rozsudek 2. trestního senátu Spolkového soudního dvora ze dne 2. 2. 2022, sp. zn. 2 StR 442/21. [cit. 2024-03-15]. Dostupné z WWW: <https://www.rechtsprechung-im-internet.de/jportal/portal/t/17bw/page/bsjrsprod.psml?pid=Dokumentanzeige&showdoccase=1&js_peid=Trefferliste&documentnumber=6&numberofresults=57&fromdoctodoc=yes&doc.id=jb-KORE630232022&doc.part=L&doc.price=0.0&doc.hl=1#focuspoint>.

¹¹¹ Rozsudek 3. trestního senátu Spolkového soudního dvora ze dne 16. 5. 2013, sp. zn. 3 StR 45/13. [cit. 2024-03-15]. Dostupné z WWW: <https://www.rechtsprechung-im-internet.de/jportal/portal/t/3vw/page/bsjrsprod.psml?pid=Dokumentanzeige&showdoccase=1&js_peid=Trefferliste&documentnumber=88&numberofresults=115&fromdoctodoc=yes&doc.id=jb-JURE130010208&doc.part=L&doc.price=0.0&doc.hl=1#focuspoint>.

4.3 Lotyšská republika

V Lotyšské republice je hlavním pramenem trestního práva Kriminālprocesa likums – lotyšský trestní řád. Některá základní lidská práva vážící se k trestnímu řízení jsou zakotvena i v Ústavě Lotyšské republiky (Latvijas Republikas Satversme). Ta v čl. 92 uvádí, že každý může hájit svá práva a zájmy u spravedlivého soudu (zásada spravedlivého procesu) a každý je považován za nevinného, dokud mu není prokázána vina podle zákona. V případě porušení těchto práv má každý nárok na přiměřené zadostiučinění (zásada presumpce neviný.)¹¹² Právo na spravedlivý proces je zakotveno také v lotyšském trestním řádu, a to v čl. 15 a 16, které hovoří o právu na spravedlivé, objektivní a nezávislé soudní jednání. Zásadě presumpce neviný je věnován čl. 19, ve kterém je oproti Ústavě navíc uvedeno, že všechny důvodné pochybnosti o vině, které nelze odstranit, musí být vyhodnoceny ve prospěch toho, kdo má právo na obhajobu.¹¹³

Důkaznímu právu je v lotyšském trestním řádu věnována kapitola 9. Čl. 123 charakterizuje dokazování jako činnost jakékoliv osoby zúčastněné na trestním řízení, která se projevuje dokazováním existence či neexistence skutečností zahrnutých do předmětu dokazování, pomocí důkazů. Předmětem dokazování dle čl. 124 je souhrn všech okolností, které mají být v trestním řízení prokázány, a s nimi souvisejících skutečností a vedlejších okolností. Související skutečnosti jsou spjaty s prokazovanými okolnostmi a dávají podnět k závěru, vedlejšími skutečnostmi se dokládá věrohodnost či nevěrohodnost důkazu a jeho pravděpodobnost či nepravděpodobnost použití v trestním řízení.¹¹⁴

Za důkaz je označována každá informace o skutečnostech získaná postupem stanoveným zákonem a potvrzená předepsanou procesní formou, kterou osoby činné v trestním řízení v rámci své působnosti používají k odůvodnění existence či neexistence okolností zahrnutých v předmětu dokazování.¹¹⁵

¹¹² LOTYŠSKO. Ústava Lotyšské republiky. V platnosti od 1922. Publikováno In *Lotyšský úřední věstník*, Lotyšská republika. 1993, částka 43, s. 9. Dostupné z WWW: <<https://likumi.lv/ta/id/57980-latvijas-republikas-satversme>>.

¹¹³ LOTYŠSKO. Trestní řád. In *Lotyšský úřední věstník*, Lotyšská republika. 2005, částka 74, s. 5-6. Dostupné z WWW: <<https://likumi.lv/ta/id/107820-kriminalprocesa-likums>>

¹¹⁴ Tamtéž, s. 54.

¹¹⁵ Tamtéž, s. 55.

Ať už jsou informace, okolnosti či skutečnosti v jakékoliv formě důkazního prostředku, musí odpovídat tzv. znakům nebo také vlastnostem, jež lotyšský trestní řád stanovuje. Těmi jsou: spolehlivost, způsobilost (relevance) a přípustnost.¹¹⁶

Dle čl. 128 lotyšského trestního řádu je spolehlivost důkazu charakterizována jako míra, do jaké je pravdivost dané informace prokázána. Spolehlivost informací o skutečnostech, jež mají být použity jako důkaz, se posuzuje na základě zkoumání všech těchto informací získaných v trestním řízení jako celku a ve vzájemné souvislosti. Žádný z důkazů nemá předem stanovený vyšší stupeň spolehlivosti než ostatní důkazy.¹¹⁷ Spolehlivost důkazu je znakem hodnoceným jako poslední v pořadí.¹¹⁸

Způsobilost důkazů specifikuje čl. 129, podle kterého je důkaz způsobilý (relevantní) pro dané trestní řízení za předpokladu, že přímo či nepřímo potvrzuje existenci či neexistenci skutečností, které mají být v rámci trestního řízení prokázány.¹¹⁹ Relevanci důkazu lze přičítat jeho obsahu a posuzuje se v logické posloupnosti hodnocení znaků důkazů jako první.¹²⁰

Posledním zkoumaným znakem důkazů je přípustnost, upravená v čl. 130 trestního řádu. Důkaz je přípustným, pokud byl získán a procesně zajištěn postupem stanoveným v lotyšském trestním řádu, tedy nebyl získán kupříkladu násilím, pohrůžkami, vydíráním, osobou, která k úkonu nebyla oprávněna, spácháním trestného činu či porušením základních zásad trestního řízení.¹²¹ Znak přípustnosti důkazu je hodnocen v pořadí jako druhý.¹²²

¹¹⁶ NIKONOVÁ, L. Pierādījumu veidi un pazīmes kriminālprocesā. In *LV portals* [online]. 19. 11. 2020. [cit. 2024-03-14]. Dostupné z WWW: <<https://lvportals.lv/tiesas/322067-pieradijumu-veidi-un-pazimes-kriminalprocesa-2020>>.

¹¹⁷ LOTYŠSKO. Trestní řád. In *Lotyšský úřední věstník*, Lotyšská republika. 2005, částka 74, s. 55. Dostupné z WWW: <<https://likumi.lv/ta/id/107820-kriminalprocesa-likums>>

¹¹⁸ NIKONOVÁ, L. Pierādījumu veidi un pazīmes kriminālprocesā. In *LV portals* [online]. 19. 11. 2020. [cit. 2024-03-14]. Dostupné z WWW: <<https://lvportals.lv/tiesas/322067-pieradijumu-veidi-un-pazimes-kriminalprocesa-2020>>.

¹¹⁹ LOTYŠSKO. Trestní řád. In *Lotyšský úřední věstník*, Lotyšská republika. 2005, částka 74, s. 55. Dostupné z WWW: <<https://likumi.lv/ta/id/107820-kriminalprocesa-likums>>

¹²⁰ NIKONOVÁ, L. Pierādījumu veidi un pazīmes kriminālprocesā. In *LV portals* [online]. 19. 11. 2020. [cit. 2024-03-14]. Dostupné z WWW: <<https://lvportals.lv/tiesas/322067-pieradijumu-veidi-un-pazimes-kriminalprocesa-2020>>.

¹²¹ LOTYŠSKO. Trestní řád. In *Lotyšský úřední věstník*, Lotyšská republika. 2005, částka 74, s. 56. Dostupné z WWW: <<https://likumi.lv/ta/id/107820-kriminalprocesa-likums>>

¹²² NIKONOVÁ, L. Pierādījumu veidi un pazīmes kriminālprocesā. In *LV portals* [online]. 19. 11. 2020, [cit. 2024-03-14]. Dostupné z WWW: <<https://lvportals.lv/tiesas/322067-pieradijumu-veidi-un-pazimes-kriminalprocesa-2020>>.

V dostupné judikatuře Nejvyššího soudu Lotyšské republiky týkající se důkazního práva lze nalézt konkretizaci uplatnění zásady presumpce nevinny při hodnocení důkazů. Institut presumpce nevinny by měl být uplatněn až po vyhodnocení všech důkazů, nevztahuje se tedy na jednotlivé důkazy.¹²³ Samotný způsob hodnocení důkazů a zjišťování objektivní pravdy není lotyšským trestním řádem upraven.¹²⁴ Hodnocení důkazů vychází z vnitřního přesvědčení soudců, které nelze vždy zahrnout do formálního odůvodnění rozhodnutí. Jedním z kritérií pro zjištění pravdivosti události je existence či neexistence důvodných pochybností o okolnostech, které jsou předmětem důkazu.¹²⁵

K použití nepřímých důkazů při dokazování se vyjadřuje Nejvyšší soud. V trestním řízení lze k potvrzení existence či neexistence skutečností, jež mají být prokázány, použít také nepřímé důkazy, a to prostřednictvím souvisejících skutečností, které vedou k závěru o prokazované skutečnosti. Není rozhodující, který důkaz, přímý či nepřímý, je použit k prokázání viny obžalovaného, podstatné je, zda souhrn důkazů nezanechává důvodné pochybnosti o vině.¹²⁶

4.4 Shrnutí

Na základě provedené komparace lze učinit několik závěrů. Shodným znakem trestního řízení a rozhodovací praxe soudů v České republice a v porovnávaných třech zemích je kladení důrazu na základní zásady trestního řízení v souladu se základními lidskými právy a svobodami, a jejich důsledné dodržování. Z pohledu autorky je největší důraz kladen na zásadu presumpce nevinny a právo na spravedlivý proces. Společným jmenovatelem komparovaných trestních řádů je také zásada volného hodnocení důkazů, jež ve všech případech výslovně zdůrazňuje skutečnost, že soudci se při hodnocení důkazů a rozhodování o vině řídí především vlastním vnitřním přesvědčením. Je možno

¹²³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Lotyšské republiky ze dne 14. 5. 2020, sp. zn. SKK-256/2020. [cit. 2024-03-17]. Dostupné z WWW: <<https://www.at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs/kriminallietu-departaments/klasifikators-pec-lietu-kategorijam/kriminalprocesa-likums/9nodala-pieradisana-un-pieradijumi-123-137pants?lawfilter=1&year=0>>.

¹²⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Lotyšské republiky ze dne 4. 10. 2018, sp. zn. SKK-540/2018. [cit. 2024-03-17]. Dostupné z WWW: <<https://www.at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs/kriminallietu-departaments/klasifikators-pec-lietu-kategorijam/kriminalprocesa-likums/9nodala-pieradisana-un-pieradijumi-123-137pants?lawfilter=1&year=0>>.

¹²⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Lotyšské republiky ze dne 28. 12. 2006, sp. zn. SKK-770/2006. [cit. 2024-03-17]. Dostupné z WWW: <<https://www.at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs/kriminallietu-departaments/klasifikators-pec-lietu-kategorijam/kriminalprocesa-likums/9nodala-pieradisana-un-pieradijumi-123-137pants?lawfilter=1&year=0>>.

¹²⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Lotyšské republiky ze dne 13. 5. 2021, sp. zn. SKK-89/2021. [cit. 2024-03-17]. Dostupné z WWW: <<https://www.at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs/kriminallietu-departaments/klasifikators-pec-lietu-kategorijam/kriminalprocesa-likums/9nodala-pieradisana-un-pieradijumi-123-137pants?lawfilter=1&year=0>>.

jednoznačně konstatovat, že ve všech srovnávaných zemích včetně České republiky lze v rámci trestního řízení odsoudit pachatele na základě nepřímých důkazů. Je však nutné, aby tyto tvořily souvislý celek vzájemně se doplňujících a vypovídajících informací, jež dokazují vinu obžalovaného, a zároveň vylučují možnost jiného závěru. V trestních rádech srovnávaných zemí není institut nepřímých důkazů nijak upraven. Za výjimku by se dal považovat lotyšský trestní řád, který určuje tři kategorie znaků neboli vlastností, jež musí důkaz použitelný v trestním řízení splňovat. Ustanovení o způsobilosti důkazů ve své podstatě připouští, že důkazy, které svědčí o existenci či neexistenci prokazovaných skutečností, mohou být buď přímé nebo nepřímé.

5 Kategorizace a charakteristika nepřímých důkazů z pohledu kriminalistiky

5.1 Pojem kriminalistika, vztah kriminalistiky a trestního práva, význam v trestním řízení

Kriminalistiku můžeme charakterizovat jako samostatný vědní obor zkoumající a objasňující zákonitosti vzniku, zániku, vyhledávání, zajišťování, zkoumání a využívání kriminalistických stop, soudních důkazů a kriminalisticky významných skutečností, na základě nichž vypracovává dle potřeb trestního zákona a trestního řádu metody, postupy, prostředky a operace za účelem úspěšného odhalování, vyšetřování, a také předcházení trestné činnosti. Kriminalistika patří do skupiny věd zabývajících se zločinností, stejně jako věda trestněprávní, kriminologie, penologie, forenzní vědy apod. Tuto skupinu spojují především shodné objekty zkoumání, kterými jsou trestné činy a jejich následky, pachatelé trestných činů a jejich činnost, činnost OČTŘ, znalců a oběti trestných činů.¹²⁷

Kriminalistika má z právních věd nejbližší k trestnímu právu hmotnému a procesnímu,¹²⁸ jedná se však o vědní disciplínu novodobější než je trestní právo.¹²⁹ Kriminalistiku lze označit jako jakýsi pomocný vědní obor nauky o trestním právu, tedy právní disciplínou. Právní nauka hovoří také o vztahu trestního práva procesního a kriminalistiky jako o vztahu obsahu a formy, kde obsah tvoří kriminalistické metody a forma je určována trestním řádem.¹³⁰ Úkolem kriminalistiky je zejména poskytnout vyšetřování a trestnímu právu exaktní, objektivní a efektivní kriminalistické metody a postupy za použití ověřených technických prostředků.¹³¹ Úlohou trestněprávní teorie a teorie vyšetřování je určovat právní relevanci a přípustnost těchto metod.¹³²

Hlavním zájmem demokratického právního státu a vůbec celé společnosti je, aby byly všechny trestné činy odhaleny a spolehlivě potrestány. Proto je důležité, aby k tomu nebylo užíváno jen prostředků právní regulace, ale také způsobů a metod vědeckého

¹²⁷ STRAUS, J., a kol. *Úvod do kriminalistiky*. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. s. 7.

¹²⁸ Tamtéž.

¹²⁹ VAVERA, F. *Kriminalistické aspekty v trestním právu*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. s. 176.

¹³⁰ STRAUS, J., a kol. *Úvod do kriminalistiky*. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. s. 43.

¹³¹ METEŇKO, J., BAČÍKOVÁ, I., SAMEK, M. *Kriminalistická taktika*. Brno: Václav Klemm – Vydavatelství a nakladatelství, 2013. s. 9.

¹³² Tamtéž, s. 39.

poznání, s čímž má pomoci právě kriminalistika, která má do činnosti OČTŘ přinést vědeckou rozumnost a profesní působivost.¹³³

Aby mohly kriminalistické nástroje sloužící k poznání a dokazování skutkového stavu věci plnit svou úlohu v trestním řízení, musejí splňovat několik požadavků:

- Metoda a způsob její aplikace v kriminalistické praxi nesmí porušovat základní limity a zásady trestního řízení, stejně jako základní lidská práva a svobody, demokratické a právní principy státní činnosti.
- Konkrétní metoda a její aplikace musí spolehlivě vést k poznání a prokázání určitých skutečností, a zároveň musí jít o metodu experimentálně prověřenou a teoreticky podloženou tak, aby se její výsledky daly označit za průkazné a validní.
- V rámci kriminalistické praxe jsou využívány nejen metody upravené právními předpisy, ale také ty, které právem upraven nejsou, či dokonce nemohou být. Přípustné jsou tedy všechny metody, které ctí požadavky uvedené výše, nejsou právními normami výslovně zakázané a odpovídají požadavkům profesionální etiky.¹³⁴

Na základě výše uvedeného se nabízí úvaha nad potřebou reglementace kriminalistických metod. Některé z nich jsou zákonem již vcelku podrobně upraveny (např. rekognice), jiné naopak zákon vůbec nezmiňuje (metoda pachové identifikace), přesto lze dle soudní praxe poznatky z nich následně užít jako důkaz v trestním řízení.¹³⁵

5.2 Kriminalistické stopy

Kriminalistické stopy, jejich teorie, vznik, zánik, podmínky, existence, využití a další aspekty tvoří základní součást kriminalistiky. Podstatou kriminalistické stopy je exaktně potvrzená skutečnost, která říká, že pokud na sebe současně působí dva či více objektů, dochází mezi nimi k vzájemnému předávání informací o sobě samých. Za kriminalistickou stopu považujeme změnu v materiálním prostředí nebo ve vědomí člověka, která souvisí s kriminalisticky relevantní událostí příčinně, místně nebo časově, a je zároveň zjištělná, zajistitelná a využitelná soudobými kriminalistickými metodami,

¹³³ VAVERA, F. *Kriminalistické aspekty v trestním právu*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. s. 213.

¹³⁴ PORADA, V., POLÁK, P., a kol. *Kriminalistika*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015. s. 31-32.

¹³⁵ ROMŽA, S., BRUNA, E., a kol. *Hodnoty trestného práva, kriminalistiky, kriminologie, forenzných a bezpečnostných vied v teórii a praxi. Pocta prof. JUDr. Ing. Viktorovi Poradovi, DrSc., Dr. h. c. mult.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2020. s. 138.

postupy a prostředky. Kriminalistická stopa je stopa, jež vznikla v souvislosti s trestným činem,¹³⁶ takže tvoří základ, ze kterého se při jeho objasňování vychází.¹³⁷ Význam kriminalistických stop spočívá v informacích z nich získaných, které lze použít jako důkazy v trestním řízení. Výsledek jejich zkoumání umožňuje vytvořit si představu o celkové situaci i jednotlivých detailech, za kterých došlo k trestnému činu, o fyzických i mentálních vlastnostech pachatelů či jiných zúčastněných osob a o druhu a zvláštích použitých prostředků či nástrojů. Pomocí kriminalistických stop lze také identifikovat konkrétní objekty, které stopu vytvořily, ať už jde o osoby, věci či zvířata.¹³⁸

V kriminalistice se můžeme setkat s klasifikací kriminalistických stop dle různých kritérií¹³⁹, nicméně tím základním je dělení na stopy paměťové a materiální. Zásadní rozdíl spočívá v jejich vzniku – zatímco paměťové stopy vznikají ve vědomí (paměti) člověka (mohou existovat i u zvířat, např. u psů, viz. kapitola odorologie), stopy materiální vznikají na objektech neživé a živé přírody. Podle druhů informací, jež materiální stopy obsahují, je lze dělit do několika skupin.¹⁴⁰ Pro potřeby bakalářské práce se autorka níže zabývá pouze těmi druhy stop, které obvykle vedou k získání nepřímých důkazů ve věci.

5.2.1 Daktyloskopické stopy

Daktyloskopie je vědním oborem kriminalistiky, který se zabývá zkoumáním papilárních linií na vnitřní straně posledních článků prstů rukou, na dlaních, prstech nohou a chodidlech z hlediska jejich vzniku, vyhledávání, zajišťování a zkoumání. Daktyloskopické stopy, jež mohou mít charakter otisků či vtisků, umožňují identifikovat konkrétní osobu, která zanechala stopu související s událostí trestného činu, a to díky informaci o povrchové struktuře části lidského těla, jež je podložena vědeckými poznatky o fyziologických vlastnostech kůže člověka. Papilární linie vytvářejí na výše zmíněných částech těla složité a jedinečně obrazce a vyvýšené reliéfy, které se vzájemně kříží, mění směr a různě se rozvětvují.¹⁴¹ Drobné nepravidelnosti v průběhu papilárních linií svými tvary a polohou v obrazci reprezentují neopakovatelnost a individuálnost kresby. Pokud

¹³⁶ BRUNOVÁ, M. *Dokazování trestné činnosti: s využitím kriminalistických stop a identifikace*. Praha: VŠFS, 2019. s. 7-8.

¹³⁷ STRAUS, J., a kol. *Úvod do kriminalistiky*. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. s. 74-75.

¹³⁸ KONRÁD, Z., PORADA, V., STRAUS, J., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika – Teorie, metodologie a metody kriminalistické techniky*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. s. 71-72.

¹³⁹ METEŇKO, J., BAČÍKOVÁ, I., SAMEK, M. *Kriminalistická taktika*. Brno: Václav Klemm – Vydavatelství a nakladatelství, 2013. s. 40.

¹⁴⁰ STRAUS, J., a kol. *Úvod do kriminalistiky*. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. s. 87-91.

¹⁴¹ STRAUS, J., a kol. *Kriminalistická technika*. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. s. 37-39.

je při zkoumání nalezen dostatečný počet shodných a stejně umístěných znaků v otisku z místa činu s porovnávaným otiskem, má se za prokázané, že oba otisky patří jedné osobě. Daktyloskopické stopy patří v kriminalistické praxi k těm nejfrekventovanějším, což je zapříčiněno tím, že jde o stopy, které vznikají velmi jednoduchým mechanismem a za jednoduchých předpokladů. Existuje velká pravděpodobnost, že se pachatel nebo jiná zúčastněná osoba v průběhu páchaní trestné činnosti dotkne některých objektů, čímž vznikne daktyloskopická stopa.¹⁴² Nález daktyloskopické stopy na místě činu náležející obviněnému představuje nepřímý důkaz, tudíž pro něj platí, že není-li důkazu přímého, musí být doplněn dalšími nepřímými důkazy tak, aby tvořily v souhrnu logickou a uzavřenou soustavu. Vypovídající hodnotou nalezené daktyloskopické stopy například na vražedné zbrani je nanejvýš fakt, že obviněný ji držel v ruce, nikoliv, že skutečně vraždil.¹⁴³

5.2.2 Biologické stopy

Kriminalistická biologie je částí kriminalistické techniky zabývající se vyhledáváním, zajišťováním, zasíláním, zkoumáním a vyhodnocováním biologických materiálů převážně lidského původu (eventuálně i zvířecího a rostlinného). Ještě donedávna (přibližně do poloviny devadesátých let minulého století) nebylo téměř možné (výjimku tvořily kosterní pozůstatky) uskutečnit individuální identifikaci objektu (především člověka), pouze na základě zkoumání biologických stop. Díky rozvoji molekulární biologie je možné v řadě případů provést individuální identifikaci člověka metodami zkoumání deoxyribonukleové kyseliny (DNA), a to z různých druhů biologických materiálů.¹⁴⁴ Biologické stopy lze dělit podle způsobu nebo mechanismu jejich vzniku na ty, které vznikají spontánním oddělením od živého organismu (např. pot, sliny, moč, lejno, slzy, ejakulát, odumřelé částičky pokožky, samovolně vypadlé vlasy a chlupy), na ty, které vznikají jako následek užití násilí, jež způsobilo oddělení biologického materiálu od živého organismu (krev, části tkání, kosti a jejich části, násilně oddělené vlasy, chlupy, nehty), a dále na ty, jež vznikají v souvislosti se zánikem, tedy smrtí, organismu (celé mrtvol, části mrtvol, kosti, kostrové nálezy). V kriminalistické praxi se nejčastěji vyskytuje krev, sliny a pot, vlasy a chlupy, ejakulát, kosti a kostrové nálezy.¹⁴⁵ I v případě nepřímého důkazu ve formě biologické stopy je potřeba se držet

¹⁴² PORADA, V., POLÁK, P., a kol. *Kriminalistika*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015. s. 99.

¹⁴³ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 21. 9. 2016, sp. zn. 5 Tdo 1207/2016. [cit. 2024-03-24]. Dostupné z WWW: <<https://sbirka.nsoudu.cz/sbirka/7592/>>.

¹⁴⁴ BRUNOVÁ, M. *Dokazování trestné činnosti: s využitím kriminalistických stop a identifikace*. Praha: VŠFS, 2019. s. 15-16.

¹⁴⁵ STRAUS, J., a kol. *Kriminalistická technika*. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. s. 89-90.

základní důkazní zásady, a tedy, že nelze opřít rozhodnutí o vině na základě jediného nepřímého důkazu. Byť je analýza DNA pro kriminalistiku neocenitelným zdrojem informací a její rozvoj zásadně přispěl k objasňování trestných činů, na prokázání viny bez důvodných pochybností sama o sobě nepostačuje, poněvadž stejně jako stopy daktyloskopické, pouze potvrzuje přítomnost obviněného na místě činu.

5.2.3 Trasologické stopy

Trasologie je další skupinou kriminalistické techniky, jež se zabývá vyhledáváním, zajišťováním a zkoumáním stop bosých i obutých nohou, dopravních prostředků a dalších podobných stop, v nichž byly zobrazeny znaky vnější struktury objektu, který je vytvořil. Mezi typické druhy trasologických stop patří zejména stopy bosých nohou člověka (pokud obsahují nízký počet individuálních identifikačních znaků, nelze je zařadit mezi stopy daktyloskopické), stopy obuvi, stopy lidské lokomoce (přemísťování člověka pomocí chůze, běhu, skoku), stopy dopravních prostředků, stopy zvířat, stopy vytvořené různými částmi lidského těla nepokrytých papilárními liniemi (rty, uši, nos, zuby, lokty) anebo oblečenými oděvními částmi (rukavice, kalhoty, kabáty) a v neposlední řadě stopy po přemísťování různých objektů.¹⁴⁶ Na rozdíl od výše uvedených daktyloskopických a biologických stop, jež se týkaly primárně identifikace osobě, je trasologie též metodou k identifikaci věcí. Trasologické stopy mají svůj význam především při potřebě zjištění pohybu pachatele či dalších osob na místě činu. Zkoumat lze například chůzi, jež je u každého člověka individuální, nebo například vzorek pneumatiky vozidla. Přítomnost trasologických stop na místě činu může mít charakter přímého i nepřímého důkazu, ve většině případů se však jedná o indicie, které doplňují ucelený řetězec dalších nepřímých důkazů.

¹⁴⁶ PORADA, V., POLÁK, P., a kol. *Kriminalistika*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015. s. 152-153.

6 Odorologie, metoda pachové identifikace

6.1 Základní charakteristika, dělení a průběh

Předmětem zkoumání kriminalistické odorologie je pach, konkrétně jeho vznik, vlastnosti, složení, a následné způsoby využití v kriminalistické praxi. Pach vzniká schopností organických i anorganických látek odpařováním či sublimací uvolňovat do okolí v plynném skupenství jednotlivé molekuly, případně atomy, jež jsou charakteristické pro tyto látky. Z hlediska kriminalistiky je důležitý zejména pach člověka (tělesný pach), který lze využít k jeho identifikaci. Za kriminalistickou odorologickou stopu je považován objekt, který vznikl v souvislosti s vyšetřovanou kriminalistickou událostí a obsahuje informace uložené ve složení pachových látek v něm obsažených. Na základě zajištění, zkoumání a vyhodnocení takové stopy lze provést individuální identifikaci původce pachu.¹⁴⁷

Pachovou stopu lze posuzovat a zkoumat dvěma způsoby, dle nichž se odorologie dělí na dvě odvětví. Biologické, čichové, subjektivní zkoumání se nazývá *olfaktorika*, zkoumání přístrojovému, technickému se říká *olfaktronika*.¹⁴⁸

Kriminalistická *olfaktronika* využívá ke zkoumání pachu přístrojové/instrumentální metody a je zaměřena primárně na fyzikálně-chemickou charakteristiku pachu. Porovnávání pachová stopa i porovnávací pachový vzorek jsou analyzovány samostatně, výsledky jsou poté porovnávány objektivními metodami založenými na exaktních poznatcích přírodních věd. Výsledek tohoto zkoumání však není možno použít jako důkazní prostředek v trestním řízení. Problém spočívá v tom, že pach člověka se v době od zajištění pachové stopy do odběru pachového vzorku jako komplex vždy, byť trochu, změní. Obsahuje totiž kromě genetické substance proměnné součásti ovlivněné potravou, zdravotním stavem, léky, kosmetickými přípravky, oděvy, atp. Výsledek olfaktorického zkoumání je tedy sice objektivní, ale výsledek analýzy pachové stopy a pachového vzorku se v naprosté většině případů liší. Separace genetické substance z pachu, na základě níž by bylo možné provést individuální identifikaci osoby, je zatím nepřekonaným problémem. Přesto je olfaktorika důležitou součástí kriminalistické

¹⁴⁷ KONRÁD, Z., PORADA, V., STRAUS, J., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika – Teorie, metodologie a metody kriminalistické techniky*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. s. 170-173.

¹⁴⁸ Tamtéž, s. 171-172.

odorologie, poněvadž se zabývá například analýzou omamných látek, jedů, výbušnin, atd.¹⁴⁹

Na druhé straně kriminalistická *olfaktorika* je označení pro metodu individuální pachové identifikace osob s využitím principu pachových konzerv. Ty primárně slouží k uchování porovnávané pachové stopy a porovnávacích vzorků s cílem zabránit jejich větrání, kontaminaci či degradaci. Výsledky kriminalistické olfaktoriky mohou u soudu sloužit jako důkazní prostředek. Pachové stopy se na místě trestného činu, na rozdíl od ostatních stop, nacházejí téměř vždy. Každý člověk zanechá pachovou stopu jako odraz své činnosti na místech doteku, pohybu nebo pobytu, a to nezávisle na své vůli. Zda má konkrétní osoba vztah k události, jež je předmětem trestního řízení, se zjišťuje porovnáváním pachových stop a vzorků pachu prověřované osoby, které jsou fixovány v pachových konzervách. Samotné olfaktorické porovnávání pachů se provádí s využitím čichových vlastností speciálně vycvičeného psa.¹⁵⁰

Za účelem individuální identifikace je nutné vytipovat na místě činu zdroje pachu osob, které se zde nacházely. Tuto činnost provádí vyšetřovatel ve spolupráci s kriminalistickým technikem, případně s psovodem specialistou.¹⁵¹ Je potřeba se vyvarovat riziku pozměnění pachové stopy pachem vlastním a přenesení cizího pachu. Z toho důvodu se pachové stopy vyhledávají a zajišťují jako první.¹⁵² Nalezený pach je izolován, jímán a fixován do absorbentu, jenž je následně vložen do pachové konzervy pro budoucí využití k individuální identifikaci.¹⁵³ Pachový vzorek osoby určený ke kriminalistické komparaci musí být odebírán zásadně s jejím vědomím. K odběru jsou užívány stejné pomůcky jako ke snímání pachové stopy na místě činu. Pachové vzorky jsou odebírány zpravidla dva, z holého těla osoby, konkrétně z jejího levého a pravého boku, a následně jsou též určenými postupy vloženy do pachové konzervy. Speciálně vycvičený pes poté provádí pachovou zkoušku opakovaným porovnáním mezi sedmi různými pachovými konzervami, jejichž pořadí je v průběhu měněno, a které byly odebrány osobám podobného etnického původu. Pes ani psovod nesmějí být při rozmístování pachových konzerv před zkouškou přítomni. Samotná zkouška pak probíhá

¹⁴⁹ STRAUS, J., KLOUBEK, M. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. s. 41-44.

¹⁵⁰ Tamtéž, s. 40-41.

¹⁵¹ Tamtéž, s. 73.

¹⁵² PORADA, V., POLÁK, P., a kol. *Kriminalistika*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015. s. 144.

¹⁵³ STRAUS, J., KLOUBEK, M. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. s. 73.

tak, že pes jednotlivé stopy “hodnotí,” tedy očichává a dopředu stanoveným, naučeným způsobem (tzv. zalehnutím) označí shodné pachové stopy.¹⁵⁴

Kriminalistická olfaktorika je důkazní prostředek vyžadující nalezení a zajištění kriminalistické stopy, získání srovnávacího vzorku a následně komparaci stopy se srovnávacím vzorkem. Jde tedy principiálně o analogický postup jako u jiných důkazních prostředků založených na komparaci, například daktyloskopie.¹⁵⁵

6.2 Kriminalistická olfaktorika v teorii a praxi dokazování

Metoda pachové identifikace, konkrétně olfaktorika, je bezesporu nejdiskutovanější kriminalistickou metodou, zejména z hlediska využití jejích poznatků k získání důkazu v rámci trestního řízení. Spory o věrohodnost kriminalistické olfaktoriky přetrvávají v trestněprávní a kriminalistické teorii i praxi už nějakou dobu. Principiální otázka, jež je v souvislosti s kritikou metody často pokládána, je, do jaké míry lze poznatek získaný prostřednictvím speciálně vycvičeného psa považovat za nezpochybnitelný.¹⁵⁶ Metodě je vytýkáno, že současná úroveň vědeckého poznání ji neumožňuje plně objektivizovat, kupříkladu přístrojovou technikou. Veškeré zkoumání pachových stop a jejich komparace tedy závisí na empirických znalostech, vědeckých experimentech a vědeckém posuzování.¹⁵⁷ Jedním ze způsobů, jak metodu více objektivizovat, je využít k řešení úlohy vícero služebních psů a několikrát změnit podmínky pro jejich práci.¹⁵⁸ V praxi se však ukazuje, že problém není v metodě samé, ale v nutnosti ji zdokonalovat, poněvadž ve všech případech, kdy se podařilo zpětně prověřit nesprávný výsledek detekce psem, šlo o selhání lidského faktoru.¹⁵⁹ Věrohodnost metody pachové identifikace je tedy dána především kvalitou jejího provedení ve všech fázích (vyhledání, zajištění a zadokumentování pachové stopy, výzva osoby k podrobení se odběru vzorku pachu a jeho realizace, vzájemné porovnání) a dodržením nejen stanovených metodických postupů, ale také procesních podmínek uvedených v rozhodnutí Nejvyššího a Ústavního soudu.¹⁶⁰

¹⁵⁴ KONRÁD, Z., PORADA, V., STRAUS, J., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika – Teorie, metodologie a metody kriminalistické techniky*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. s. 177-178.

¹⁵⁵ STRAUS, J., KLOUBEK, M. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. s. 130.

¹⁵⁶ Tamtéž, s. 5.

¹⁵⁷ KALVODOVÁ, V., HRUŠÁKOVÁ, M., a kol. *Dokazování v trestním řízení – právní, kriminologické a kriminalistické aspekty*. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2015. s. 342-343.

¹⁵⁸ KONRÁD, Z., PORADA, V., STRAUS, J., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika – Teorie, metodologie a metody kriminalistické techniky*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. s. 179.

¹⁵⁹ STRAUS, J., KLOUBEK, M. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. s. 5.

¹⁶⁰ KALVODOVÁ, V., HRUŠÁKOVÁ, M., a kol. *Dokazování v trestním řízení – právní, kriminologické a kriminalistické aspekty*. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2015. s. 342, 346.

V České republice upravuje postup při výběru, výcviku a prověřování služebních psů, požadavky na kvalifikaci psovoda i podmínky pro snímání, ukládání a porovnávání pachových stop vnitřní předpis Policie ČR, konkrétně “Pokyn ředitele ředitelství služby pořádkové policie Policejního prezidia České republiky č. 119/2017, o provádění služební kynologie,” a dále pro státní zástupce doporučující “Výkladové stanovisko NSZ č. 10/1995 Sb. v. s. NSZ.”¹⁶¹ Žádný obecně závazný předpis metodu pachové identifikace a její průběh neupravuje, trestní řád dokonce získání důkazu touto cestou vůbec nezmiňuje.¹⁶² Soudní praxi této problematiky tedy sjednocuje judikatura.¹⁶³

Dle Nejvyššího soudu vyjadřuje pozitivní výsledek použití metody pachové identifikace pravděpodobnost kontaktu identifikované osoby s předmětem, na němž byla nalezena pachová stopa. I přesto, že jde o vysokou míru pravděpodobnosti, obecnou věrohodnost důkazu pachové zkoušky nelze žádnými metodami přezkoumat, takže se jedná o důkaz nepřímý a podpůrný, o nějž není možné opřít závěry OČTŘ o tom, že se ztotožněná osoba jednoznačně a bez důvodných pochybností dopustila trestného činu.¹⁶⁴ Zároveň judikuje, že odsuzující výrok o vině nemůže být založen na metodě pachové identifikace jako jediném a výlučném usvědčujícím důkazu, který není podpořen žádným dalším, byť také nepřímým důkazem.¹⁶⁵

Zásadním judikátem zabývajícím se pachovými stopami v roli nepřímého důkazu v trestním řízení je nález Ústavního soudu z roku 2016. Ten ve své rozhodovací praxi použití pachových stop jako nepřímého nebo podpůrného důkazu připouští a obecnou věrohodnost samotného důkazu pachovou zkouškou nezpochybňuje. Nicméně upozorňuje, že na základě tohoto důkazu je možno dospět pouze k závěru, že se určitá osoba v blíže neurčené době s největší pravděpodobností nacházela na určitém místě. Nelze tedy dovodit, že se osoba dopustila trestného činu, který se na tomto místě stal. Musí tedy existovat další skutečnost či skutečnosti, které vytvoří uzavřený řetězec důkazů. Pro to, aby byl důkaz získaný metodou pachové identifikace použitelný

¹⁶¹ Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 22. 3. 2016, sp. zn. IV. ÚS 1098/15, N 47/80 SbNU 573. [cit. 2024-03-23]. Dostupné z WWW: <https://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=92218&pos=1&cnt=1&typ=result>.

¹⁶² ROMŽA, S., BRUNA, E., a kol. *Hodnoty trestného práva, kriminalistiky, kriminologie, forenzních a bezpečnostních věd v teorii a praxi. Pocta prof. JUDr. Ing. Viktorovi Poradovi, DrSc., Dr. h. c. mult.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2020. s. 141.

¹⁶³ STRAUS, J., KLOUBEK, M. *Kriminalistická odorologie.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. s. 128.

¹⁶⁴ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 10. 10. 2012, sp. zn. 8 Tdo 1063/2012. [cit. 2024-03-23]. Dostupné z WWW: <https://kraken.slv.cz/8Tdo1063/2012>.

¹⁶⁵ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. 2. 2013, sp. zn. 4 Tdo 107/2013-42. [cit. 2024-03-23]. Dostupné z WWW: <https://kraken.slv.cz/4Tdo107/2013>.

v trestním řízení, má význam i to, zda byly stopy sejmuty a uchovány řádně, zda nedošlo k jejich záměně, přenosu, či k nepřipustné manipulaci při ztotožňování stopy. V případě potřeby přezkoumání takového důkazu bude proveden kontrolní znalecký posudek z oboru kriminalistiky, odvětví kriminalistické odorologie. Ústavní soud dále uvádí, že je potřeba věnovat pozornost okolnostem, za kterých byl nepřímý důkaz pachovou identifikací opatřen, zajištěn a proveden. Za tímto účelem stanovil ústavně konformní požadavky na provedení důkazu metodou pachové identifikace, které zahrnují kupříkladu povinnost dodržet standardy vyplývající z interního předpisu Policie ČR, reflektovat aktuální poznatky vědeckého zkoumání této metody, prokázat, zda technik a policejní psovod splňují kvalifikační předpoklady a zda použitý služební pes absolvoval předepsaný výcvik. Dále požaduje, aby stopy byly řádně sejmuty a uchovány. Samotné sejmутí pachové stopy označuje jako neodkladný a často i neopakovatelný úkon dle § 160 odst. 4 TŘ, přičemž se jedná o úkon, který musí obviněný či podezřelý strpět a nelze na něj pohlížet jako na úkon donucovací vedoucí k ústavně nepřipustnému sebeobviňování. Při snímání a identifikaci pachové stopy po zahájení trestního stíhání je nad provedením úkonu nezbytná přítomnost obhájce obviněného, případně státního zástupce. O veškerých úkonech je potřeba vyhotovit protokoly a doporučeno je i provedení obrazového záznamu.¹⁶⁶

6.3 Metoda pachové identifikace v rozhodovací praxi komparovaných evropských států

Metoda využití pachové stopy pro identifikaci podezřelé osoby z pohledu *slovenského* důkazního práva v trestním řízení není v trestnom poriadku výslovně upravena. Při dokazování pachovou stopou se v trestním řízení užívá obecné směrnice obsažené v § 119 odst. 2 trestného poriadku, tedy, že jako důkaz může sloužit vše, co přispěje k náležitému objasnění věci a co bylo získáno zákonným způsobem. Současná judikatura *Slovenské republiky* uznává výsledky metody pachové identifikace jako důkaz nepřímý, použitelný jen v uzavřeném kruhu dalších nepřímých důkazů, anebo jako důkaz podpůrný. Pachová identifikace sama o sobě nemůže sloužit jako hlavní usvědčující důkaz, musí být vždy doplněn dalšími důkazy. Hodnocení pachové stopy jen jako nepřímého důkazu je zdůvodněno například omylností psovoda i služebního psa, nemožností ověřit výsledky exaktní vědeckou metodou a také existencí rizika, že pachatel

¹⁶⁶ Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 22. 3. 2016, sp. zn. IV. ÚS 1098/15, N 47/80 SbNU 573. [cit. 2024-03-23]. Dostupné z WWW: <https://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=92218&pos=1&cnt=1&typ=result>.

může na místě činu zanechat falešnou stopu. I přes dodržení přísných podmínek odběru i porovnání pachových stop a provedení úkonu nezpochybnitelným způsobem, výsledné závěry pouze prokazují, že obviněný se nacházel na místě činu nebo pach přenesl v souvislosti s trestnou činností, ale neprokazují, že čin přímo spáchal.¹⁶⁷

Ve *Spolkové republice Německo* je možné použít výsledky nasazených psů za účelem pachové identifikace jako samostatné důkazní prostředky prokazující přítomnost podezřelého na místě činu najisto jen při dodržení stanovených předpokladů. Mezi ně patří například podmínka nasazení psů, kteří absolvovali příslušnou policejní zkoušku způsobilosti. Dále je stanoveno, že zkoumaná pachová stopa musí náležet jedné konkrétní osobě, proto jako srovnávací nosič stopy musí být použity jen stěry učiněné bezprostředně z těla příslušné osoby, což musí být zdokumentováno v protokolu. Dva povolání vyhledávací psi musejí najít tu samou stopu nezávisle na sobě a bez pomoci příslušného psovoda. Každé nasazení psa je třeba obrazově dokumentovat, aby bylo možno důkaz provést před soudem za účasti znalce.¹⁶⁸

Odorologickou metodou se v *Lotyšské republice* zabývá úsek forenzní (soudní) služby. Veškeré užívané metody jsou interně zpracovány a následně musejí být potvrzeny a registrovány forenzním úřadem spadajícím pod ministerstvo spravedlnosti. Experti provádějící metodu pachové identifikace tedy postupují v souladu s trestně-procesním zákonem, forenzním zákonem a schváleným interním pokynem. Samotnou odorologickou zkoušku provádí komise složená z nejméně dvou certifikovaných expertů, kteří jsou registrováni v seznamu soudních znalců. V rámci hodnocení pachových stop v trestním řízení se soud zabývá i tím, jak a proč byla pachová stopa na místě činu pořízena, jaké jsou výsledky ostatních souvisejících expertíz, jak závěry komentují a vysvětlují odorologičtí odborníci přizvaní k soudnímu jednání, promítá se záznam z provedené zkoušky, atd. Psovod provádějící se psem srovnání pachových stop zná dopředu některé detaily trestného činu a totožnost podezřelého (konkrétně jeho věk, pohlaví, případně specifický profil), není však dopředu informován o pozici srovnávané pachové stopy v řadě pachových konzerv. V historii rozhodovací praxe Lotyšské

¹⁶⁷ Usnesení Nejvyššího soudu Slovenské republiky ze dne 6. 6. 2017, sp. zn. 4 Tdo 49/2016. [cit. 2024-03-27]. Dostupné z WWW: <<https://www.pravnelisty.sk/rozhodnutia/a585-najvyssi-sud-sr-o-pachovej-stop-e-a-jej-pouzitelnosti-v-trestnom-konani>>.

¹⁶⁸ Rozsudek Zemského soudu Norimberk-Fürth ze dne 13. 12. 2012, sp. zn. 13 KLS 372 Js 9454/12. [cit. 2024-03-27]. Dostupné z WWW: <<https://openjur.de/u/639525.html>>.

republiky nikdy nebyla metoda pachové identifikace jediným důkazem, o nějž by se opíralo rozhodnutí o vině.¹⁶⁹

¹⁶⁹ Pracovní tým Metoda pachové identifikace a Oddělení koncepce a strategické koordinace Policejního prezidia České republiky. *Rizika aplikační praxe metody pachové identifikace v Policii České republiky*, s. 66-71 [online]. [cit. 2024-03-22]. Dostupné z WWW: <https://www.pecina.cz/files/Zaverecna_zprava_PPCR_bez-data.pdf>.

7 Kazuistika – demonstrace dané problematiky na konkrétním případě

7.1 Historický exkurz

Problematika nepřímých důkazů není tématem pouze soudobého trestního práva. To dokazuje i monografie z 19. století, jež představuje nejznámější případy, v nichž hrály roli nepřímé důkazy. Autor poukazuje především na justiční omyly v případech vražd, kdy byl na základě nepřímých důkazů odsouzen nesprávný pachatel, což často znamenalo smrt nevinné osoby.

Jedním z takových případů je i příběh datovaný do poloviny 18. století, který vypráví o staré dámě z Paříže, jež měla pověst velmi bohaté ženy. Jejím jediným sluhou byl mladý chlapec, který s ní v domě žil a spával ve čtvrtém patře domu. Stará paní spala v pokoji v přízemí v zadní části obchodu. Chlapcovo povinností bylo na noc zamykat dveře obchodu a klíč si ponechat. Jednoho rána našli sousedé dveře obchodu otevřené mnohem dříve, než bylo zvykem, v obchodě nebylo nikoho vidět, takže z podezření, že něco není v pořádku, vešli dovnitř. Na dveřích nebyly žádné stopy svědčící o násilném vniknutí do objektu. V posteli v přízemí však ležela mrtvá stará paní s mnohočetnými poraněními způsobenými dle všeho nožem, který byl nalezen uprostřed podlahy obchodu. Jedna ruka mrtvé dámy svírala hustý pramen vlasů, druhá zase šátek na krk. Vyšetřování tohoto činu prokázalo, že nalezený nůž i šátek patřily chlapci, který se starou paní žil a sloužil jí, včetně pramene vlasů, který odpovídal jeho osobě. Chlapec byl zatčen, obviněn z trestného činu vraždy, s velkou pravděpodobností se pod nátlakem a v důsledku mučení přiznal, a byl odsouzen k trestu smrti, přesto, že byl nevinný. Po nějakém čase byl vzat do vazby chlapec, sluha ze sousední vinárny, za jiný trestný čin. Zachvácen výčitkami svědomí, přiznal se i k tehdejší vraždě staré dámy. S chlapcem z obchodu se dlouho důvěrně znal a měl ve zvyku mu upravovat vlasy, takže se mu podařilo z hřebenu, který používal, získat dostatek chlapcových vlasů, jež pak vložil do ruky mrtvé ženě. Zároveň odcizil jeden z chlapcových šátků, a také jeho nůž. Z klíče od obchodu si udělal otisk do vosku, takže se mu podařilo vyrobit náhradní, kterým si té noci odemkl. Na první pohled se důkazy v tomto případě zdály jasné, přirozené a spontánní, ale už samotná

úplnost důkazních prostředků měla vzbudit podezření, a není pochyb, že kdyby se rozběhlo důsledné vyšetřování, byla by prokázána nevina obviněného.¹⁷⁰

Dalším takovým případem je příběh muže, jenž byl odsouzen za vraždu svého vlastního otce. Důkazy proti němu existovaly pouze nepřímé a hlavním svědkem byla jeho sestra. Ta tvrdila, že její otec měl vysoké příjmy, díky čemuž se mu dařilo žít v blahobytu, a že její bratr toužil majetek svého otce získat, choval se k němu nedůstojně a dle jejích slov chtěl jeho život ukončit. V podvečer v den vraždy šel otec podojit krávu do chlívků kousek od domu, ve kterém zůstal v tu dobu prý pouze syn zemřelého. Klíčová svědkyně uvedla, že tu noc v domě nespala, a když se ráno vrátila, našla otce spolu s několika sousedy v chlívků, zavražděného brutálním způsobem. Hlava poškozeného byla rozbita na několik kusů. Podezření okamžitě padlo na jejího bratra. Tehdy byl na zemi zbytek sněhu, ve kterém se nacházely znatelné trasologické stopy – otisky bot. Ty byly porovnány s botami podezřelého, a na základě téměř stoprocentní shody, nebylo pochyb, že stopy má na svědomí skutečně syn poškozeného. V pokoji podezřelého bylo navíc nalezeno kladivo s krvavými skvrnami a prasklinami, v nichž se nacházel úlomek kosti a lidská tkáň. Výpověď dcery poškozeného potvrdili přítomní sousedé, a tak byl podezřelý na základě těchto důkazů odsouzen k trestu smrti za chladnokrevnou vraždu. Vínou po celou dobu, až do vykonání poprav, jednoznačně popíral. Po několika letech tehdejší korunní svědkyně vážně onemocněla, naděje na uzdravení byly velmi mizivé, a tak ve slabé chvíli přiznala, že se tehdy s bratrem i otcem pohádala, cítila se dotčena, uražena, a tak se za otcem, který šel dojit krávu, vyplížila s bratrovým kladivem, v bratrových botách, a otce v chlívků velmi surovým způsobem usmrtila. Kladivo schovala do bratrova pokoje, kde bylo později nalezeno, a z domova odešla, aby byla mimo podezření. Po tomto přiznání byla vzata do vazby, ale zemřela dříve, než mohla být postavena před soud.¹⁷¹

Ačkoliv je v České republice trest smrti od roku 1990 zrušený a důkazní právo prošlo od té doby značným vývojem, tudíž klesá i pravděpodobnost vzniku justičního omylu a nenávratného zásahu do lidských životů jako v uvedených příbězích, stále při rozhodovací činnosti soudů existuje riziko porušení základních práv a svobod jedinců

¹⁷⁰ PHILLIPPS, M. S., *Famous Cases of Circumstantial Evidence: With an Introduction on the Theory of Presumptive Proof*. Boston: Estes & Lauriat, 1873. s 41-43.

¹⁷¹ Tamtéž, s. 176-178.

spolu s dalšími ústavně zaručenými právy, což je potřeba mít při usvědčování pachatele na paměti.

7.2 Případ Lukáše Nečesaného

Autorka vybrala za účelem demonstrace dané problematiky v praxi jeden tuzemský případ. Cílem je poukázat na existenci a roli nepřímých důkazů v tomto případě, přiblížit proces dokazování, na jehož základě bylo ve věci (ne jednou) rozhodnuto, a upozornit na úskalí spojená s použitím metody pachové identifikace v trestním řízení. Záměrem naopak není vyjadřovat svůj vlastní názor na vinu/nevinu pachatele a hodnotit rozhodování soudů.

21. února 2013 byla v obci Hořice na Jičínsku přepadena ve svém podniku kadeřnice, poškozená L. B. Pachatel ji těsně před zavírací hodinou několikrát udeřil tupým předmětem do hlavy, a následně jí ukradl doklady a finanční hotovost přes 10 000 korun. Poškozenou poté v kadeřnictví zamkl a z místa činu odešel. Lékařskou péči zajistil poškozené její syn, který ji v podniku později našel.¹⁷²

Za toto jednání byl Lukáš Nečesaný Královehradeckým krajským soudem uznán vinným zvláště závažným zločinem vraždy podle § 140 odst. 2, 3 písm. j) trestního zákoníku, ukončeným ve stádiu pokusu podle § 21 odst. 1 trestního zákoníku, a byl mu uložen trest odnětí svobody v trvání 16 roků současně s povinností zaplatit poškozené náhradu škody. O dva měsíce později vrátil Vrchní soud v Praze případ k novému projednání, načež Krajský soud v Hradci Králové znovu potvrdil vinu obžalovaného i uložení trestu. Obžalovaný se opakovaně odvolal, takže případem se opět zabýval Vrchní soud v Praze, jenž snížil obžalovanému trest odnětí svobody na 13 let. Případem se začal zabývat Nejvyšší soud, jenž obdržel od tehdejší ministryně spravedlnosti Heleny Válkové stížnost pro porušení zákona. Nejvyšší soud zrušil obžalovanému trest 13 let odnětí svobody za pokus o vraždu pro nedostatek důkazů a věc vrátil k projednání krajskému soudu, přičemž zároveň rozhodl o propuštění obžalovaného z vězení. Královehradecký krajský soud však poslal obžalovaného znovu na 13 let do vězení, což potvrdil i odvolací senát pražského vrchního soudu. Věc putovala již podruhé k Nejvyššímu soudu, který rozhodl o znovu projednání věci krajským soudem, ale

¹⁷² JAROLÍMKOVÁ, Z. Kriminálníisté ani během dalšího vyšetřování útoku na kadeřnici z Hořic nenašli viníka. Případ odložili. In *iRozhlas* [online]. 4. 12. 2020, 12:45 [cit. 2024-03-29]. Dostupné z WWW: <https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/kauza-necesany-utok-na-kadernici-z-horic-odlozeni-pripadu-2012041245_zuj>.

v jiném složení senátu. Krajský soud napočtvrté zprostil obžalovaného viny, osvobozující rozsudek byl ale zrušen Vrchním soudem v Praze, a věc byla vrácena k novému projednání. Obžalovaný podal stížnost k Ústavnímu soudu, ve které se domáhal práva na spravedlivý proces. Krajský soud opětovně zprostil obžalovaného viny, načež toto rozhodnutí bylo Vrchním soudem v Praze zrušeno. Ústavní soud dal za pravdu obžalovanému a zrušil poslední rozhodnutí vrchního soudu, který musel rozhodovat znovu a držet se nálezu Ústavního soudu. Pražský vrchní soud poté zprostil obžalovaného pravomocně viny. Lukáši Nečesanému bylo ministerstvem spravedlnosti přiznáno odškodné a omluva. Po posledním rozhodnutí vrchního soudu v Praze započalo opětovné vyšetřování zločinu, které bylo ze strany policie následně ukončeno, a případ byl odložen. První rozsudek v této věci byl vydán v roce 2014, poslední v roce 2019.¹⁷³

Provedeným dokazováním se velmi důkladně zabýval Nejvyšší soud, který shledal, že oba soudy nižších stupňů (tedy soud nalézací i odvolací) porušily zákon v neprospěch obviněného. Dle Nejvyššího soudu šlo o případ, který od počátku trpěl důkazní nouzí – obviněný svou vinu od začátku popíral a nedoznal se k činu ani po demonstrativním zatčení zásahovou jednotkou a následném několikahodinovém výslechu, nikdy nebyla nalezena zbraň, s níž pachatel útočil, stejně tak ani odcizená hotovost a doklady, nenašly se ani klíče, jimiž pachatel poškozenou uzamkl v kadeřnictví, a v neposlední řadě zajištěné stopy na místě činu nesvědčily pro spolehlivý a jednoznačný závěr, že pachatelem byl právě obžalovaný. V průběhu řízení byla provedena celá řada důkazů, přičemž některé z nich si ve svých závěrech odporovaly. Pokud není důkazní situace jednoznačná, výrazně se zvyšuje riziko možných chyb a omylů, jako tomu bylo i v tomto případě. Proto musí být věnována mimořádná pozornost všem důkazům, tedy nejen usvědčujícím, ale i vyvíňujícím, jež by měly být pečlivě hodnoceny.¹⁷⁴

Na místě činu byla zajištěna řada nepřímých důkazů v podobě daktyloskopických, biologických, genetických, chemických, trasologických a pachových stop, s nimiž se, dle Nejvyššího soudu, oba soudy nižších stupňů řádným způsobem nevyořádaly.¹⁷⁵

¹⁷³ JAROLÍMKOVÁ, Z. Kriminálníisté ani během dalšího vyšetřování útoku na kadeřnici z Hořic nenašli viníka. Případ odložili. In *iRozhlas* [online]. 4. 12. 2020, 12:45 [cit. 2024-03-29]. Dostupné z WWW: <https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/kauza-necesany-utok-na-kadernici-z-horic-odlozeni-pripadu_2012041245_zuj>.

¹⁷⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20. 5. 2015, sp. zn. 8 Tz 15/2015-55. [cit. 2024-03-29]. Dostupné z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/judikat/nsucr/8-tz-15-2015>>.

¹⁷⁵ Tamtéž.

Dvě zajištěné *daktyloskopické stopy*, jež se nacházely na okraji prosklené plochy čekárny podniku, byly sice vyhodnoceny jako upotřebitelné, tedy použitelné, žádná z nich však nepatřila obviněnému ani poškozené.¹⁷⁶

Na místě byly též nalezeny stopy *biologické*, konkrétně šlo o jeden lidský vlas, který nebyl vyhodnocen jako vhodný k analýze DNA, a dále ulámané umělé (gelové) nehty poškozené v počtu 8 kusů, z nichž byly odebrány vzorky a následně provedenou analýzou byla vyloučena přítomnost DNA profilu obžalovaného. Při analýze nehtů byly kromě DNA stop poškozené nalezeny i stopy DNA další (dosud neustanovené) osoby.¹⁷⁷

Poměrně zásadním důkazem v projednávané věci byla *trasologická* stopa zajištěná v krevní louži na místě činu. Kriminalistickou expertizou bylo zjištěno, že otisk boty nesouhlasí s žádnou botou, jež byla vydána či zajištěna u obžalovaného (a stejně tak se na jeho botách nenacházely biologické vzorky krve). Takové zjištění by mělo přirozeně vést k úvaze, že se na místě činu, a po jeho spáchání, musela pohybovat další odlišná osoba jak od obžalovaného, tak od pracovníků lékařské služby a rovněž syna poškozené.¹⁷⁸

V tomto případě šlo tedy jednoznačně o důkazy svědčící ve prospěch obviněného, které nalézací soud nehodnotil standardně, jejich existenci pouze konstatoval a jejich význam bagatelizoval, případně je vyložil v neprospěch obviněného. Stejně postupoval i odvolací soud.¹⁷⁹

Zvláštní pozornost byla v tomto případě věnována *pachovým* stopám zajištěným policejními orgány při ohledání a posléze i tzv. doohledání místa činu. Soud upozorňuje, že provedení takového důkazu musí být v souladu s podzákonnou normou upravující podrobnosti jeho provedení (pokyn ředitele Ředitelství pořádkové policie Policejního prezidia České republiky), podle níž by mělo k zajištění pachových stop dojít jako první v pořadí takticko-technických úkonů na místě činu. Při identifikaci pachových stop při původním ohledání místa činu (krátce po spáchání činu ve večerních hodinách) bylo sejmuto 5 pachových stop, ale nedošlo ke ztotožnění s pachovými stopami obžalovaného. Na pachovou stopu byl tehdy i nasazen služební pes, ale ani jeho prostřednictvím se nepodařilo pachatele vypátrat. Při identifikaci pachových stop při druhém doohledání

¹⁷⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20. 5. 2015, sp. zn. 8 Tz 15/2015-55. [cit. 2024-03-29]. Dostupné z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/judikat/nscr/8-tz-15-2015>>.

¹⁷⁷ Tamtéž.

¹⁷⁸ Tamtéž.

¹⁷⁹ Tamtéž.

místa činu (po 6 dnech) bylo sejmuto 10 pachových stop, přičemž u několika z nich došlo ke ztotožnění s pachovými stopami obviněného. K druhému dohledání místa činu a identifikaci pachových stop došlo až poté, co obviněný policejním orgánům vydal své ošacení a svršky. Z toho důvodu vzniklo podezření, že došlo k přesnou pachu (kontaminaci) policisty, kteří byli před zajištěním pachových stop v kontaktu s obviněným a jeho oblečením. Na základě porovnání vzorků pachů byla zjištěna shoda zajištěné pachové stopy s pachovou stopou jednoho z policistů. Z tohoto významného zjištění neučinil nalézací soud v podstatně žádné relevantní závěry.¹⁸⁰

Pro úplnost informací je potřeba uvést, že oba soudy nižších stupňů opíraly svá rozhodnutí především o výpověď poškozené (i přesto, že se mnohdy v podstatných okolnostech její výpovědi rozcházel, což mohlo být způsobeno důsledky vážného zranění hlavy a také přesto, že nebraly v potaz výsledky provedených rekognicí, jejichž provedení i hodnocení Nejvyšší soud zpochybňuje), dále o výpověď svědkyně, která měla obžalovaného vidět vstupovat do kadeřnictví (přesto, že popis osoby, jež spatřila, neodpovídá osobě obžalovaného – soudy přehlédly fakta, jež svědkyně uváděla ve prospěch obviněného) a o vyhodnocení zajištěných pachových stop.¹⁸¹

Nejvyšší soud na základě výše uvedeného tedy konstatoval, že v dané věci neexistuje jediný přímý usvědčující důkaz o vině obviněného, a nepovažuje za něj ani výpověď poškozené. Jediným důkazem, který by měl usvědčovat obviněného ze spáchání činu, tak zůstaly pouze pachové stopy. Pokud lze pominout zpochybňovaný způsob jejich vytvoření, sejmutí a vyhodnocení, stále jde pouze o důkaz nepřímý, na jehož základě lze dospět pouze k závěru, že se obžalovaný v kadeřnictví nacházel, nelze však bez pochybností dovodit, že on se dopustil trestného činu. Navíc jde o důkaz, který ani ve spojení s dalšími ve věci provedenými důkazy netvoří ucelený řetězec, na jehož základě by bylo možno vinu vyvozovat.¹⁸²

¹⁸⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20. 5. 2015, sp. zn. 8 Tz 15/2015-55. [cit. 2024-03-29]. Dostupné z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/judikat/nscr/8-tz-15-2015>>.

¹⁸¹ Tamtéž.

¹⁸² Tamtéž.

8 Zhodnocení úpravy de lege lata a návrh úpravy de lege ferenda

Autorka se domnívá, že institut nepřímých důkazů zaujímá v pozitivním trestním právu České republiky vcelku komplikovanou pozici. Zatímco judikatura Nejvyššího soudu a Ústavního soudu je v přístupu k nim jednotná a jednoznačná, trestní řád se jimi nikterak nezabývá, a tak se lze v současné době opírat pouze o obecná ustanovení týkající se celého procesu dokazování. Za stěžejní lze považovat § 89 odst. 2 TŘ, dle něž může za důkaz sloužit vše, co může přispět k objasnění věci. Kromě demonstrativního výčtu důkazních prostředků není paragrafem specifikováno, jaké druhy důkazů mohou být u soudu uplatněny, a za jakých podmínek. § 89 odst. 3 TŘ se pouze vymezuje proti použití důkazů získaných nezákonným donucením nebo hrozbou takového donucení. Dále už se trestní řád zabývá pouze výpověďmi a výslechy obviněného a svědků.

Vzájemná provázanost trestního práva procesního a kriminalistiky byla popsána v kapitolách výše. Co se týče kriminalistických metod, v trestním řádu lze nalézt samostatnou kapitolu věnovanou tzv. zvláštním způsobům dokazování (konkrétně § 104a – 104b TŘ), jež upravují například metodu konfrontace či rekognice. Ostatní v praxi užívané kriminalistické metody (jejichž výstupy slouží jako důkazy v trestním řízení) podléhají tedy pouze obecným zásadám a limitům trestního řízení, nesmí být v rozporu se základními lidskými právy a svobodami, a musejí splňovat určité exaktní a vědecké požadavky.

Pokud má být naplněn hlavní účel trestního řádu, tedy upraven postup orgánů činných v trestním řízení tak, aby trestné činy byly náležitě zjištěny a jejich pachatelé podle zákona spravedlivě potrestáni (dle § 1 odst. 1 TŘ), autorka zastává názor, že by bylo vhodné doplnit hlavu pátou týkající se dokazování o další ustanovení, a tím posílit zásadu zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností a záruku spravedlivého soudního procesu.

Autorka navrhuje upravit ustanovení o důkazech tak, aby obsahovalo mimo jiné druhy použitelných důkazů dle dělení, jaké uvádí právní nauka, tedy důkazy usvědčující a ospravedlňující, osobní a věcné, původní a odvozené, přímé a nepřímé. Jako inspirace může sloužit lotyšský trestní řád, který ustanovuje vlastnosti (znaky) důkazů použitelných v trestním řízení (spolehlivost, způsobilost a přípustnost). Přípustnost důkazu je možné vyložit jako zákonnost, ta již v našem TŘ uvedena je, navíc by ale mohla být uzákoněna

i spolehlivost (míra, do jaké je prokázána pravdivost informace) a způsobilost (zda informace přímo či nepřímo potvrzuje existenci či neexistenci skutečnosti, jež má být prokázána), jako jasně stanovená kritéria, jež musí důkaz splňovat. Soud v praxi tyto kroky při hodnocení jednotlivých důkazů v podstatě činí v rámci tzv. prověrky důkazů (viz. právní nauka s. 15 této práce), ta však není nijak kodifikována.

Další ustanovení by pak jasně určovalo způsob a podmínky použití a následného hodnocení nepřímých důkazů. Použit lze stanoviska a právní věty z ustálené judikatury – nepřímé důkazy nejsou a priori podřadné důkazům přímým, vinu lze prokázat i na základě nepřímých důkazů, za předpokladu, že tvoří ucelený řetězec, který vylučuje možnost jiného závěru, k prokázání viny nepostačuje jeden nepřímý důkaz, a další.

V rámci propojení trestního práva procesního s kriminalistikou autorka navrhuje uvést v trestním řádu možnost použití kriminalistických stop jako důkazů v trestním řízení s demonstrativním výčtem jejich druhů – daktyloskopické, biologické, pachové, atp., a zároveň reglementovat konkrétní metody a postupy k jejich získání, uchování a vyhodnocování. Vzhledem k faktu, že bývá odebrání kontrolních srovnávacích vzorků k provedení kriminalistické analýzy mnohdy spojeno se zásahem do integrity člověka, je autorka přesvědčena o nutnosti kodifikace tohoto postupu. Soud pak snáze posoudí, zda byl důkaz získán, uchován a vyhodnocován v souladu se zákonem, a může tedy obstát v trestním řízení bez důvodných pochybností. To platí primárně pro diskutovanou metodu pachové identifikace, u které záleží především na jejím řádném provedení (ve všech fázích) a hraje zde roli (více než u jiných metod) selhání lidského faktoru. Využit lze pravidla a požadavky, jež stanovil v jednom ze svých stěžejních judikátů Ústavní soud (viz. kapitola 6.2), a implementovat je do trestního řádu jako závazné. Než bude možné metodu pachové identifikace vědecky objektivizovat, mohla by dostačovat výše uvedená opatření, jež by minimalizovala pochybnosti a sporné skutečnosti tuto metodu doprovázející.

V praxi by pak bylo možné tyto důkazy (výsledky kriminalistických metod) ověřit z hlediska již zmíněné přípustnosti (zda byly získány zákonným způsobem – v souladu s kodifikovanými postupy a stěžejními zásadami), spolehlivosti (do jaké míry byla prokázána jejich pravdivost) a způsobilosti (zda jde o důkaz přímý či nepřímý a zda potvrzuje existenci či neexistenci určité skutečnosti).

Autorka zdůrazňuje, že prezentované úvahy de lege ferenda respektují zásadu volného hodnocení důkazů i konečné rozhodování na základě vnitřního přesvědčení nezávislých soudců. Díky navrženým změnám by však soudy mohly opírat svá tvrzení především o kvalitně provedené dokazování v souladu se zákonem, než o vlastní vyvozené (mnohdy třeba i nepodložené) závěry.

Závěr

Dokazování v trestním řízení je velmi náročný proces, který s sebou přináší řadu úskalí především v případech, kdy existuje určitá důkazní nouze. Prokázání skutkového stavu bez důvodných pochybností si žádá ze strany soudu skutečně důkladné provedení dokazování, přičemž právě nepřímé důkazy jsou mnohdy jediné ve věci. Přesto, že se jedná o zcela běžně se vyskytující druh důkazů i v zahraničním trestním právu, je s ním spojeno mnoho pochybností v očích veřejnosti.

Autorka na základě provedené rešerše navrhla úpravu institutu nepřímých důkazů spolu s dílčími souvisejícími ustanoveními, a tím naplnila hlavní cíl bakalářské práce. Navržené změny by mohly v rozhodovací praxi soudů odstranit řadu sporných skutečností, jež dokazování nepřímými důkazy aktuálně provází, a upevnit tak zákonnost a jednotnost rozhodování soudů, bez nutnosti dotvářet právo pouze judikaturní činností. Autorka klade důraz především na nutnost kodifikace druhů použitelných důkazů v trestním řízení spolu s detailním stanovením zásad a pravidel (vycházejících z ustálené judikatury), při jejichž dodržení lze odsoudit pachatele i na základě nepřímých důkazů. Dále navrhuje stanovit soubor vlastností důkazů, dle nichž by soud každý důkaz hodnotil a posléze určil, zda ob stojí v trestním řízení. Za důležité považuje autorka větší propojení trestního práva procesního a kriminalistiky, a to kodifikací kriminalistických metod a postupů, prostřednictvím nichž jsou nejčastěji nepřímé důkazy získávány. To by mělo zásadní dopad především na metodu pachové identifikace, u níž použitelnost výsledku jako důkazu v trestním řízení závisí právě na kvalitě jejího provedení, a to striktně ve všech fázích. Rizika používání této metody autorka demonstruje na konkrétním případě Lukáše Nečesaného (kap. 7.2 práce), kde jediným důkazem, který měl usvědčovat obviněného ze spáchání činu, zůstaly pouze pachové stopy, jež však byly pochybně vytvořené, sejmuté i vyhodnocené. Díky podobným případům narůstá počet odpůrců této metody, což je, dle názoru autorky, k její škodě, protože má v důkazním právu i kriminalistice své opodstatněné místo.

Určitou inspiraci k návrhům *de lege ferenda* čerpala autorka na základě provedené komparace právních úprav a rozhodovacích praxí vybraných evropských zemí. Ukázalo se, že přístup k nepřímým důkazům je v podstatě jednotný, tedy, že na jejich základě lze učinit rozhodnutí o vině, ovšem za určitých podmínek. Žádný z komparovaných států však nemá institut nepřímých důkazů výslovně upraven v zákoně, s výjimkou Lotyšské republiky, která se okrajově zmiňuje o přímých a nepřímých důkazech svědčících

o existenci či neexistenci skutečností v souvislosti s projednávanou věcí. Přestože by samotná komparace právních úprav vyžadovala mnohem rozsáhlejší analýzu, autorka se pokusila alespoň o částečný vhled do zahraničního práva, čímž naplnila jeden ze svých vedlejších cílů.

Z judikátů Nejvyššího a Ústavního soudu České republiky, jež se staly hlavními zdroji při čerpání informací k nepřímým důkazům, vyplývá, že soudům prvního stupně i soudům odvolacím je nejčastěji vytýkáno nedostatečné provedení a vypořádání důkazů, či dokonce jejich opomenutí, což má za následek porušení některé ze základních zásad trestního řízení. Ať už jde o zásadu spravedlivého procesu, presumpce neviny či zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností, jedná se o zásadní pilíře trestního řízení, jejichž dodržování podporuje mimo jiné důvěru v nezávislou justici právního státu.

Autorka považuje stanovené cíle za splněné, byť zvolené téma nabízí jistě hlubší a rozsáhlejší badatelské možnosti.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. BRUNOVÁ, M. *Dokazování trestné činnosti: s využitím kriminalistických stop a identifikace*. Praha: VŠFS, 2019. 127 s. ISBN 978-80-7408-196-5.
2. FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GŘIVNA, T., a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. 952 s. ISBN 978-80-7598-306-0.
3. GŘIVNA, T., MULÁK, J., a kol. *Symbióza trestního práva a kriminologie. K odkazu prof. Oto Novotného*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022. 496 s. ISBN 978-80-7676-639-6.
4. CHMELÍK, J., a kol. *Trestní řízení*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. 510 s. ISBN 978-80-7380-488-6.
5. CHMELÍK, J., BRUNA, E. *Dokazování v trestním řízení. Trestněprávní a kriminalistické aspekty*. Praha: VŠFS, 2018. 225 s. ISBN 978-80-7408-175-0.
6. JELÍNEK, J., a kol. *Trestní právo procesní*. 7. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 9. 2023. Praha: Leges, 2023. 960 s. ISBN 978-80-7502-687-3.
7. KALVODOVÁ, V., HRUŠÁKOVÁ, M., a kol. *Dokazování v trestním řízení – právní, kriminologické a kriminalistické aspekty*. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2015. 506 s. ISBN 978-80-210-8072-0.
8. KONRÁD, Z., PORADA, V., STRAUS, J., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika – Teorie, metodologie a metody kriminalistické techniky*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. 318 s. ISBN 978-80-7380-535-7.
9. METEŇKO, J., BAČÍKOVÁ, I., SAMEK, M. *Kriminalistická taktika*. Brno: Václav Klemm – Vydavatelství a nakladatelství, 2013. 308 s. ISBN 978-80-87713-08-2.
10. NOVOTNÝ, F., a kol. *Trestní právo procesní*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017. 446 s. ISBN 978-80-7380-677-4.
11. OCHRANA, F. *Metodologie, metody a metodika vědeckého výzkumu*. Praha: Karolinum, 2019. 148 s. ISBN 978-80-246-4200-0.
12. PHILLIPPS, M. S., *Famous Cases of Circumstantial Evidence: With an Introduction on the Theory of Presumptive Proof*. Boston: Estes & Lauriat, 1873. 294 s.
13. PORADA, V., POLÁK, P., a kol. *Kriminalistika*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015. 512 s. ISBN 978-80-7380-558-6.

14. ROMŽA, S., BRUNA, E., a kol. *Hodnoty trestného práva, kriminalistiky, kriminológie, forenzných a bezpečnostných vied v teórii a praxi. Pocta prof. JUDr. Ing. Viktorovi Poradovi, DrSc., Dr. h. c. mult.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2020. 1072 s. ISBN 978-80-7380-829-7.
15. SCHELLE, K., a kol. *Vývoj trestního řízení.* Ostrava: KEY Publishing, 2012. 101 s. ISBN 978-80-7418-139-9.
16. STRAUS, J., a kol. *Kriminalistická technika.* 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. 448 s. ISBN 978-80-7380-409-1.
17. STRAUS, J., a kol. *Úvod do kriminalistiky.* 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. 176 s. ISBN 978-80-7380-367-4.
18. STRAUS, J., KLOUBEK, M. *Kriminalistická odorologie.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. 192 s. ISBN 978-80-7380-238-7.
19. ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČTA, J., a kol. *Trestní právo procesní.* 4. přepracované vydání. Praha: C.H.Beck, 2013. 1056 s. ISBN 978-80-7400-496-4.
20. VAVERA, F. *Kriminalistické aspekty v trestním právu.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. 244 s. ISBN 978-80-7380-450-3.

Elektronické zdroje

1. JAROLÍMKOVÁ, Z. Kriminalisté ani během dalšího vyšetřování útoku na kadeřnici z Hořic nenašli viníka. Případ odložili. In *iRozhlas* [online]. 4. 12. 2020, 12:45 [cit. 2024-03-29]. Dostupné z WWW: <https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/kauza-necesany-utok-na-kadernici-z-horic-odlozeni-pripadu_2012041245_zuj>.
2. MADLIAK, J., PORADA V. Niekoľko poznámok k rekodifikáciám trestoprávných noriem v Slovenskej republike. In *Dny veřejného práva: Sborník příspěvků z mezinárodní konference* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2007. [cit. 2024-03-16]. Dostupné z WWW: <<https://www.law.muni.cz/sborniky/Days-of-public-law/index.html>>.
3. Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 1. 3. 2017, sp. zn. II. ÚS 1738/16 #1, N 38/84 SbNU 439. [cit. 2024-03-10]. Dostupné z WWW: <<https://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=96399&pos=1&cnt=1&typ=result>>.
4. Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 12. 1. 2009, sp. zn. II. ÚS 1975/08 #1, N 7/52 SbNU 73. [cit. 2024-03-07]. Dostupné z WWW:

- <<https://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=88906&pos=1&cnt=1&typ=result>>.
5. Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 15. 2. 2022, sp. zn. IV. ÚS 2773/20 #2. [cit. 2024-03-09]. Dostupné z WWW: <<https://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=119120&pos=1&cnt=2&typ=result>>.
 6. Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 16. 6. 2011, sp. zn. I. ÚS 3622/10 #1, N 114/61 SbNU 669. [cit. 2024-03-09]. Dostupné z WWW: <<https://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=70662&pos=1&cnt=1&typ=result>>.
 7. Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 22. 3. 2016, sp. zn. IV. ÚS 1098/15, N 47/80 SbNU 573. [cit. 2024-03-23]. Dostupné z WWW: <<https://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=92218&pos=1&cnt=1&typ=result>>.
 8. Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 23. 6. 2015, sp. zn. II. ÚS 577/13 #1, N 118/77 SbNU 721. [cit. 2024-03-07]. Dostupné z WWW: <<https://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=88906&pos=1&cnt=1&typ=result>>.
 9. Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 4. 6. 1998, sp. zn. III. ÚS 398/97, N 64/11 SbNU 125. [cit. 2024-03-10]. Dostupné z WWW: <<https://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=30335&pos=2&cnt=4&typ=result>>.
 10. Nález Ústavního soudu Slovenské republiky ze dne 18. 8. 2023, sp. zn. III. ÚS 216/2023-50. [cit. 2024-03-15]. Dostupné z WWW: <https://www.ustavnysud.sk/rozhodovacia_cinnost/rozhodnutia>.
 11. NIKONOVÁ, L. Pierādījumu veidi un pazīmes kriminālprocesā. In *LV portals* [online]. 19. 11. 2020, [cit. 2024-03-14]. Dostupné z WWW: <<https://lvportals.lv/tiesas/322067-pieradijumu-veidi-un-pazimes-kriminalprocesa-2020>>.
 12. Pracovní tým Metoda pachové identifikace a Oddělení koncepce a strategické koordinace Policejního prezidia České republiky. *Rizika aplikační praxe metody pachové identifikace v Policii České republiky*, s. 45-51 [online]. [cit. 2024-03-22]. Dostupné z WWW: <https://www.pecina.cz/files/Zaverecna_zprava_PPCR_bez-data.pdf>.

13. Rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 24. 3. 1970, sp. zn. 7 Tz 84/69. [cit. 2024-03-09]. Dostupné z WWW: <<https://sbirka.nsoud.cz/sbirka/9570/>>.
14. Rozhodnutí Nejvyššího soudu Lotyšské republiky ze dne 13. 5. 2021, sp. zn. SKK-89/2021. [cit. 2024-03-17]. Dostupné z WWW: <<https://www.at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs/kriminallietu-departaments/klasifikators-pec-lietu-kategorijam/kriminalprocesa-likums/9nodala-pieradisana-un-pieradijumi-123-137pants?lawfilter=1&year=0>>.
15. Rozhodnutí Nejvyššího soudu Lotyšské republiky ze dne 14. 5. 2020, sp. zn. SKK-256/2020. [cit. 2024-03-17]. Dostupné z WWW: <<https://www.at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs/kriminallietu-departaments/klasifikators-pec-lietu-kategorijam/kriminalprocesa-likums/9nodala-pieradisana-un-pieradijumi-123-137pants?lawfilter=1&year=0>>.
16. Rozhodnutí Nejvyššího soudu Lotyšské republiky ze dne 28. 12. 2006, sp. zn. SKK-770/2006. [cit. 2024-03-17]. Dostupné z WWW: <<https://www.at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs/kriminallietu-departaments/klasifikators-pec-lietu-kategorijam/kriminalprocesa-likums/9nodala-pieradisana-un-pieradijumi-123-137pants?lawfilter=1&year=0>>.
17. Rozhodnutí Nejvyššího soudu Lotyšské republiky ze dne 4. 10. 2018, sp. zn. SKK-540/2018. [cit. 2024-03-17]. Dostupné z WWW: <<https://www.at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs/kriminallietu-departaments/klasifikators-pec-lietu-kategorijam/kriminalprocesa-likums/9nodala-pieradisana-un-pieradijumi-123-137pants?lawfilter=1&year=0>>.
18. Rozsudek 1. trestního senátu Spolkového soudního dvora ze dne 4. 6. 2018, sp. zn. 1 OLG 2 Ss 17/18, 1 OLG 2 Ss 18/18. [cit. 2024-03-14]. Dostupné z WWW: <<https://www.landesrecht.rlp.de/bsrp/document/KORE216432018/part/L>>.
19. Rozsudek 2. trestního senátu Spolkového soudního dvora ze dne 2. 2. 2022, sp. zn. 2 StR 442/21. [cit. 2024-03-15]. Dostupné z WWW: <https://www.rechtsprechung-im-internet.de/jportal/portal/t/17bw/page/bsjrsprod.psml?pid=Dokumentanzeige&showdoccase=1&js_peid=Trefferliste&documentnumber=6&numberofresults=57>.

- [&fromdoctodoc=yes&doc.id=jb-KORE630232022&doc.part=L&doc.price=0.0&doc.hl=1#focuspoint>](#).
20. Rozsudek 3. trestního senátu Spolkového soudního dvora ze dne 16. 5. 2013, sp. zn. 3 StR 45/13. [cit. 2024-03-15]. Dostupné z WWW: <https://www.rechtsprechung-internet.de/jportal/portal/t/3vw/page/bsjrsprod.psml?pid=Dokumentanzeige&showdoccase=1&js_peid=Trefferliste&documentnumber=88&numberofresults=115&fromdoctodoc=yes&doc.id=jb-JURE130010208&doc.part=L&doc.price=0.0&doc.hl=1#focuspoint>.
21. Rozsudek 3. trestního senátu Spolkového soudního dvora ze dne 23. 9. 2021, sp. zn. 3 StR 38/21. [cit. 2024-03-14]. Dostupné z WWW: <https://www.rechtsprechung-internet.de/jportal/portal/t/17c5/page/bsjrsprod.psml?pid=Dokumentanzeige&showdoccase=1&js_peid=Trefferliste&documentnumber=10&numberofresults=57&fromdoctodoc=yes&doc.id=jb-KORE648582021&doc.part=L&doc.price=0.0&doc.hl=1#focuspoint>.
22. Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20. 5. 2015, sp. zn. 8 Tz 15/2015-55. [cit. 2024-03-29]. Dostupné z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/judikat/nscr/8-tz-15-2015>>.
23. Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26. 6. 2014, sp. zn. 21 Cdo 2682/2013. [cit. 2024-03-09]. Dostupné z WWW: <<https://sbirka.n soud.cz/sbirka/7039/>>.
24. Rozsudek Specializovaného trestního soudu ze dne 10. 12. 2020, sp. zn. 3T/10/2019. [cit. 2024-03-15]. Dostupné z WWW: <<https://www.justice.gov.sk/sudy-a-rozhodnutia/sudy/rozhodnutia/00a73441-70dd-4191-850d-31d2fb6ee70b:2ea848d7-65bc-4940-9984-17761e3cc357/>>.
25. Rozsudek Zemského soudu Norimberk-Fürth ze dne 13. 12. 2012, sp. zn. 13 KLs 372 Js 9454/12. [cit. 2024-03-27]. Dostupné z WWW: <<https://openjur.de/u/639525.html>>.
26. Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 10. 10. 2012, sp. zn. 8 Tdo 1063/2012. [cit. 2024-03-23]. Dostupné z WWW: <<https://kraken.slv.cz/8Tdo1063/2012>>.
27. Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 16. 3. 2022, sp. zn. 8 Tdo 51/2022-748. [cit. 2024-03-09]. Dostupné z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/judikat/nscr/8-tdo-51-2022>>.

28. Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 21. 9. 2016, sp. zn. 5 Tdo 1207/2016. [cit. 2024-03-24]. Dostupné z WWW: <<https://sbirka.nsoud.cz/sbirka/7592/>>.
29. Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. 2. 2013, sp. zn. 4 Tdo 107/2013-42. [cit. 2024-03-23]. Dostupné z WWW: <<https://kraken.slv.cz/4Tdo107/2013>>.
30. Usnesení Nejvyššího soudu Slovenské republiky ze dne 6. 6. 2017, sp. zn. 4 Tdo 49/2016. [cit. 2024-03-27]. Dostupné z WWW: <<https://www.pravnelisty.sk/rozhodnutia/a585-najvyssi-sud-sr-o-pachovej-stope-a-jej-pouzitelnosti-v-trestnom-konani>>.
31. Usnesení Ústavního soudu České republiky ze dne 19. 9. 2013, sp. zn. III. ÚS 1077/13 #1. [cit. 2024-03-10]. Dostupné z WWW: <<https://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=80752&pos=1&cnt=1&typ=result>>.
32. Usnesení Ústavního soudu České republiky ze dne 9. 7. 2013, sp. zn. IV. ÚS 2228/12 #1. [cit. 2024-03-09]. Dostupné z WWW: <<https://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=79856&pos=1&cnt=1&typ=result>>.
33. ÚSTAVNÍ SOUD. O nás: Postavení a pravomoci. usoud.cz [online]. © 2015 [cit. 2024-01-30]. Dostupné z WWW: <<https://www.usoud.cz/postaveni-a-pravomoci>>.

Legislativní dokumenty

1. ČESKO. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1961, částka 66, s. 74.
2. LOTYŠSKO. Trestní řád. In *Lotyšský úřední věstník*, Lotyšská republika. 2005, částka 74, s. 8. Dostupné z WWW: <<https://likumi.lv/ta/id/107820-kriminalprocesa-likums>>
3. LOTYŠSKO. Ústava Lotyšské republiky. V platnosti od 1922. Publikováno In *Lotyšský úřední věstník*, Lotyšská republika. 1993, částka 43, s. 5. Dostupné z WWW: <<https://likumi.lv/ta/id/57980-latvijas-republikas-satversme>>.
4. NĚMECKO. Trestní řád. In *Spolková sbírka zákonů*, Německá spolková republika, 1987. Dostupné z WWW: <<https://dejure.org/gesetze/StPO>>.

5. NĚMECKO. Základní zákon Spolkové republiky Německo. In *Spolková sbírka zákonů*, Německá spolková republika, 1949. Dostupné z WWW: <<https://dejure.org/gesetze/GG>>.
6. SLOVENSKO. Zákon č. 301/2005 Z.z., Trestný poriadok. In *Zbierka zákonov, Slovenská republika*. 2005, s. 5. Dostupné z WWW: <<https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=505628>>.

Seznam zkratek

1. GG – Grundgesetz
2. NSZ – Nejvyšší státní zastupitelství
3. OČTŘ – Orgány činné v trestním řízení
4. StPO – Strafprozessordnung
5. TŘ – Trestní řád